

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Michal Gavlík

Dohoda o vině a trestu

Diplomová práce

Olomouc 2024

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Dohoda o vině a trestu“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 108 661 znaků včetně mezer.“

V Olomouci dne 18. 7. 2024

.....

Michal Gavlík

Na tomto místě bych rád srdečně poděkoval vedoucímu mé diplomové práce, panu doc. JUDr. Filipu Ščerbovi, Ph.D., za odborné vedení mé diplomové práce a za jeho ochotu, cenné rady a připomínky při psaní mé diplomové práce.

Obsah

Seznam zkratk.....	5
Úvod	6
1 Úloha soudu a státního zástupce při rozhodování o vině a trestu v rámci institutu dohody o vině a trestu	8
1.1 Analýza.....	8
1.2 Shrnutí	14
2 Efektivnost provázání procesněprávní úpravy s hmotněprávní úpravou sankcionování v dohodě o vině a trestu	15
2.1 Analýza.....	15
2.2 Shrnutí	19
3 Počáteční okamžik možnosti uzavření dohody o vině a trestu a výklad § 175a TŘ ..	21
3.1 Analýza.....	21
3.2 Shrnutí	26
4 Odročení hlavního líčení za účelem sjednání dohody o vině a trestu	27
4.1 Analýza.....	27
4.2 Shrnutí	32
5 Možnost podání návrhu na schválení a uzavření dohody o vině a trestu v hlavním líčení	33
5.1 Analýza.....	33
5.2 Shrnutí	39
6 Dohoda o vině a trestu v rámci institutu účastenství či organizované zločinecké skupiny.....	40
6.1 Rozsudek ESLP <i>Mucha proti Slovensku</i>	40
6.2 Analýza.....	42
6.3 Shrnutí	45
Závěr.....	46
Seznam použitých zdrojů.....	49
Abstrakt.....	54
Abstract	54
Seznam klíčových slov	55
List of keywords.....	55

Seznam zkratk

ESLP	Evropský soud pro lidská práva
Listina	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky
novela č. 333/2020 Sb.	Novela provedená zákonem č. 333/2020 Sb., kterou se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony
TŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Úmluva	Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících
Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Předkládaná diplomová práce se zabývá vybranými problémy institutu dohody o vině a trestu, který je v našem právním prostředí poměrně mladým. Přesto však od svého zavedení prošel poměrně zajímavým legislativním vývojem. Jeho původ můžeme najít v angloamerickém právu, kde se využívá velmi často.

Přestože měl tento institut před zakotvením do našeho právního řádu i některé odpůrce, panoval v odborných kruzích názor o nutnosti jeho zavedení z důvodu zrychlení a zefektivnění trestního řízení. V poslední době se dohoda o vině a trestu využívá stále častěji, byť tomu tak zpočátku nebylo.

Jedná se o velmi moderní institut, který pochází z právního prostředí, které je natolik odlišné oproti prostředí našemu a vůbec oproti právnímu myšlení, které u nás poměrně dlouhou dobu panovalo a jehož dozvuky stále můžeme zaznamenat i dnes.

Při vypracovávání své diplomové práce jsem vycházel zejména z názorů publikovaných v odborných člancích a dále z monografií, sborníků a komentovaných znění zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“) a zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestního řádu), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TŘ“). Jako zdroje své práce jsem použil i některé internetové stránky, které se dané problematice věnují.

Ve své diplomové práci se zaměřím na zodpovězení těchto výzkumných otázek:

- 1) Posílil se zavedením institutu dohody o vině a trestu vliv státního zástupce při rozhodování o vině a trestu na úkor soudu?
- 2) Vyřešila novela provedená zákonem č. 333/2020 Sb., kterou se mění TZ, TŘ a některé další zákony (dále jen „*novela č. 333/2020 Sb.*“), problém absence provázání procesní úpravy řízení o dohodě o vině a trestu s hmotněprávní úpravou sankcionování v TZ efektivně?
- 3) Odkdy je možné dohodu o vině a trestu uzavírat?
- 4) Jaký má být výklad § 175a TŘ?
- 5) Jakým způsobem efektivně vyřešit situaci, kdy je hlavní líčení za účelem sjednání dohody o vině a trestu odročeno?
- 6) Dokdy může státní zástupce podat návrh na schválení dohody o vině a trestu?
- 7) Má soud možnost uzavřít dohodu o vině a trestu uprostřed hlavního líčení?
- 8) Jakým způsobem vyřešit situaci, kdy je spáchán trestný čin v rámci institutu účastenství nebo organizované zločinecké skupiny a např. jeden ze spolupachatelů podá návrh na uzavření dohody o vině a trestu a druhý nikoliv?

Svou práci jsem rozdělil do šesti hlavních kapitol. První kapitola se zabývá otázkou, do jaké míry se zavedením institutu dohody o vině a trestu snížil význam soudu při rozhodování o vině a trestu a naopak posílil vliv státního zástupce v této otázce. Druhá kapitola se věnuje otázce, nakolik efektivně vyřešila novela č. 333/2020 Sb. problém absence provázání procesní úpravy řízení o dohodě o vině a trestu s hmotněprávní úpravou sankcionování v TZ. Následující kapitola pojednává o otázce, odkdy je možné dohodu o vině a trestu uzavírat a jaký má být výklad § 175a TR. Čtvrtá kapitola zahrnuje otázku jakým způsobem efektivně vyřešit situaci, kdy je hlavní líčení za účelem sjednání dohody o vině a trestu odročeno a může tak dojít k popření účelu tohoto institutu. Předposlední kapitola se zabývá možností podání návrhu na schválení a uzavření dohody o vině a trestu v hlavním líčení. Poslední kapitola se věnuje otázce jakým způsobem vyřešit situaci, kdy je spáchán trestný čin v rámci institutu účastenství či organizované zločinecké skupiny a např. jeden ze spolupachatelů podá návrh na uzavření dohody o vině a trestu a druhý nikoliv.

V práci jsem použil zejména metodu popisnou a analytickou a v menší míře rovněž metodu komparační, která problematické aspekty vyhodnocuje v porovnání s právním řádem Slovenské republiky. Za použití daných metod jsem se snažil aplikovat vlastní myšlenky a dospět k vlastním poznatkům a závěrům.

1 Úloha soudu a státního zástupce při rozhodování o vině a trestu v rámci institutu dohody o vině a trestu

V následující kapitole se budu zabývat otázkou, do jaké míry se zavedením institutu dohody o vině a trestu snížil význam soudu při rozhodování o vině a trestu a naopak posílil vliv státního zástupce v této otázce. Vždy totiž záleží pouze na úvaze státního zástupce, jestli přistoupí k jednání o této dohodě, nebo ne, a na tuto dohodu není právní nárok.¹

1.1 Analýza

K řízení o dohodě o vině a trestu před soudem dochází buď na základě podaného návrhu na schválení dohody o vině a trestu z přípravného řízení (§ 175a TŘ), nebo z předběžného projednání obžaloby (§ 187 odst. 4 TŘ).²

Podle § 186 písm. g) TŘ a v případě samosoudcovských věcí podle § 314c odst. 1 písm. d) TŘ (dále u obojího ve spojení s § 187 odst. 4 TŘ) se nařizuje předběžné projednání obžaloby, respektive její přezkoumání, jestliže by vzhledem k okolnostem případu bylo vhodné sjednání dohody o vině a trestu, zejména navrhl-li takový postup státní zástupce nebo obviněný.³

Toto předběžné projednání obžaloby nařídí předseda senátu, jestliže má za to, že vzhledem k okolnostem případu by bylo vhodné sjednání dohody o vině a trestu, zejména navrhl-li takový postup státní zástupce nebo obviněný [viz § 186 písm. g) TŘ, v samosoudcovských věcech § 314c odst. 1 písm. d) TŘ]. Soud poté zjistí postoj obviněného a státního zástupce k případnému sjednání dohody o vině a trestu. K předběžnému projednání obžaloby dochází většinou ve veřejném zasedání (viz § 187 odst. 1 TŘ); Lukáš Bohuslav považuje vzhledem k povaze sjednávání dohody o vině a trestu jiný postup za „*nelogický a zejména nepraktický*.“⁴

Jestliže státní zástupce zároveň s obviněným společně zaujmou stanovisko, že mají zájem sjednat dohodu o vině a trestu, soud státnímu zástupci stanoví přiměřenou lhůtu k podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu (viz § 187 odst. 4 TŘ). Pokud státní zástupce s obviněným dohodu o vině a trestu sjedná, podá poté návrh na její schválení. V takovém případě postupuje soud dle obecných ustanovení § 314o až 314s TŘ. Jestliže k podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu nedojde a současně soud neučiní některé z rozhodnutí

¹ Stejně TEXL, David. *Dohoda o vině a trestu uzavřená v hlavním líčení – Qui bono* [online]? Právní prostor, 26. května 2021 [cit. 6. června 2024]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/dohoda-o-vine-trestu-uzavrena-v-hlavnim-liceni-qui-bono>.

² BOHUSLAV, Lukáš. *Dohoda o vině a trestu*. Praha: Wolters Kluwer, 2023, s. 136.

³ Tamtéž.

⁴ Tamtéž.

uvedených v § 188 TŘ, nařídí soud hlavní líčení.⁵ Pokud jde o samotnou dohodu o vině a trestu, zjištěný skutkový stav by měl být prokázán ve stejné kvalitě, která je nutná k podání obžaloby ve standardním řízení, neboť dohoda o vině a trestu je jedním ze způsobů, jak postavit obviněného před soud.⁶ Soud ostatně také rozhoduje o schválení či neschválení dohody o vině a trestu.

Jestliže bychom se zaměřili na první naznačenou možnost, druhé stadium řízení dohody o vině a trestu probíhá v řízení před soudem, a to po úspěšném sjednání dohody o vině a trestu mezi státním zástupcem a obviněným na základě podaného návrhu na schválení dohody o vině a trestu.⁷ V tomto případě spatřuji skutečnost, že je více posílen vliv státního zástupce při rozhodování o vině a trestu, neboť soud již sjednanou dohodu o vině a trestu mezi státním zástupcem pouze schválí, nebo ne.

Jestliže soud rozhodne o odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu, musí být poté označeny konkrétní vady nebo skutková zjištění, jež byla důvodem odmítnutí takového návrhu. Proti takovému usnesení je přípustná stížnost (viz § 314o odst. 2 TŘ), o které rozhoduje nadřízený soud. Poté se po právní moci usnesení věc vrací do přípravného řízení (viz § 314o odst. 3 TŘ).⁸

Podmínky sjednávání dohody o vině a trestu jsou upraveny v § 175a TŘ. Státní zástupce musí respektovat také zájmy poškozeného. Rychlost trestního řízení, ke které má dohoda o vině a trestu přispět, ne vždy může poškozenému vyhovovat. Na rozdíl od standardního řízení se zkracuje čas, kdy lze nárok v trestním řízení uplatnit.⁹ Zvyšuje se tak riziko odkázání poškozeného s jeho nárokem na civilní řízení. Tato skutečnost zcela jistě představuje obtížnější i nákladnější variantu, jak se poškozený může domoci ochrany svých práv.¹⁰ TŘ nečiní překážky dohodě ani při „zrychleném a zjednodušeném“ řízení tehdy, jestliže je pachatel zadržen a státním zástupcem nejpozději do 48 h od zadržení předán soudu s návrhem na schválení dohody o vině a trestu (§ 179e TŘ).¹¹ Jiří Jelínek obavu o zájmy poškozeného zdůrazňuje tak, že „poškozený, jako osoba, která je trestným činem nejvíce dotčena, nemusí mít zájem na řízení rychlém, dokonce ani nemusí preferovat náhradu škody, ale může očekávat

⁵ Tamtéž.

⁶ Stejně ŠČERBA, Filip. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012, s. 23.

⁷ BOHUSLAV, Lukáš. *Dohoda o vině a trestu*. Praha: Wolters Kluwer, 2023, s. 136.

⁸ Tamtéž, s. 137.

⁹ ZŮBEK, Jan. *Odklony v trestním řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 82.

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ Tamtéž.

určité zadostiučinění plynoucí z potrestání pachatele trestného činu.“¹² Na druhou stranu si dokáží představit situaci, kdy poškozený bude mít zájem na rychlém vyřízení věci; např. z důvodu, že by mu vypovídání v rámci hlavního líčení mohlo způsobit újmu, nebo z důvodu, pokud by se jednalo o veřejně známou osobnost. Někdy rovněž bude zájmem poškozeného prostě skutečnost, že chce, aby byla celá záležitost co nejrychleji vyřízena a upřednostní právě náhradu škody před přísnějším potrestáním pachatele.

Pokud je poškozený při sjednávání dohody o vině a trestu přítomen, vyjádří se hlavně k rozsahu a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení. Dohoda může být sjednána také bez přítomnosti poškozeného, jestliže se nedostaví k jednání, přestože o něm byl řádně vyrozuměn, nebo pokud se nedostaví k jednání a nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy či na vydání bezdůvodného obohacení již uplatnil, případně pokud prohlásil, že tento nárok nebude uplatňovat. Pokud poškozený není jednání přítomen a uplatnil nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy či na vydání bezdůvodného obohacení, má státní zástupce možnost dohodnout se za něj s obviněným o rozsahu a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení až do výše uplatněného nároku.¹³ Jak vyplývá z této právní úpravy, státní zástupce nemůže oprávněně zájmy poškozeného při vyjednávání opominout a uvedený výše naznačený postoj obviněného může být nakonec příčinou, že státní zástupce dohodu o vině a trestu nakonec nebude chtít sjednat. Ani právní úprava před zavedením institutu dohody o vině a trestu do našeho právního řádu neposkytovala poškozenému subjektivní právo na potrestání pachatele. V tomto směru proto zákon nenabídl poškozenému právo „veta“ při sjednání nebo schvalování dohody.¹⁴ Poškozený se sice může vyjádřit k otázce viny a trestu, ovšem toto vyjádření není pro sjednání dohody o vině a trestu klíčové a státní zástupce jím není vázán. Navíc je, jak jsem naznačil, pro poškozené často samotné odsouzení pachatele rovněž významným zadostiučiněním.¹⁵ V tomto případě rovněž patří posílení pozice státního zástupce při rozhodování o vině a trestu.

Poškození často ani neprojeví zájem se jednání o dohodě o vině a trestu účastnit a projít sekundární viktimizací při setkání s obviněným, což se lze domnívat zejména u nejzávažnějších trestných činů, na podkladě jejichž spáchání dojde k narušení objektu směřovanému vůči jednotlivci, např. závažné násilné trestné činnosti nebo trestných činů proti lidské důstojnosti

¹² JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*, 2012, roč. 19, č. 10, s. 19 a násl.

¹³ ZŮBEK, Jan. *Odklony v trestním řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 82-83.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ ŘÍHA, Jiří. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2285 (§ 175a).

v sexuální oblasti. Na druhou stranu může i navzdory tomu dojít k eliminaci sekundární viktimizace.¹⁶ Může dojít rovněž k tomu, že ochrana psychické integrity oběti se stane pro státního zástupce důvodem k tomu, že nepřistoupí ke sjednání dohody o vině a trestu. Poškozený se nemusí s trestným činem vnitřně vyrovnat, jestliže nedojde ke klasickému veřejnému hlavnímu líčení. Poškozený může rovněž projevit nedůvěru k postupu směřujícímu k uzavření dohody o vině a trestu a tato nedůvěra může být eliminována až po řádném poučení ze strany orgánu činného v trestním řízení.¹⁷ Hrozba způsobení újmy poškozenému tak může být nakonec důvodem pro nesjednání dohody o vině a trestu, jak jsem naznačil výše.

TŘ dohodu o nárocích poškozeného nestanovuje jako jednu z podmínek sjednání a následného schválení dohody o vině a trestu. Jestliže je škoda způsobena trestným činem spolehlivě zjištěna, měl by být součástí dohody o vině a trestu rovněž výrok o náhradě škody. Eventuálního zbylého nároku se poškozený může domáhat u občanskoprávního soudu, protože současně formulované ustanovení příliš nemotivuje obviněného dohodnout se se státním zástupcem rovněž na náhradě škody.¹⁸

V komentářové literatuře se objevil názor, že zakotvením postavení a práva poškozeného a s tím související povinnosti orgánů činných v trestním řízení při sjednávání dohody o vině a trestu do samostatného odstavce ze strany zákonodárce se zvýraznilo jeho zvláštní postavení, jakož i zájem společnosti na ochraně jeho zájmů a tím i příklon k restorativní justici.¹⁹ Lukáš Bohuslav s tím souhlasí jen částečně, když podle něj zákonodárce sice stanovil práva poškozeného, ale je třeba vidět, že tato jeho práva nemusí mít žádný dopad, neboť dohodu o vině a trestu lze uzavřít nezávisle na stanovisku poškozeného.²⁰ S tímto názorem se ztotožňuji. Na tento fakt klade důraz také Jiří Mulák, byť v poněkud obecnější rovině, když tvrdí, že princip oportunitity může mít v aplikační praxi vliv na právní postavení poškozeného a jeho legitimní procesní zájmy, s čímž úzce souvisí mnoho otázek procesního charakteru.²¹

Jedním z cílů trestního řízení je také usmíření mezi obviněným a poškozeným. Pokud jde o poškozené, a to zejména ty, kteří jsou současně zvlášť zranitelnými oběťmi trestného činu,

¹⁶ Obdobně KUČERA, Jakub. Novelizace dohody o vině a trestu a její možné dopady. *Trestněprávní revue*, 2021, roč. 20, č. 2, s. 71–72.

¹⁷ Srov. JAROŠOVÁ, Ivana. Možnosti a vhodnost využití dohody o vině a trestu při postihování stalkingu. In: STRÉMY, Tomáš (eds.). *Restorativna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostiach. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie, máj 2014*. Praha: Leges, 2014, s. 543.

¹⁸ Srov. ZÁHORA, Jozef. Právo na rozhodnutie o náhrade škody poškodenému v prípadoch alternatívneho riešenia trestných vecí. In: STRÉMY, Tomáš (eds.). *Restorativna justícia a alternatívne tresty v aplikačnej praxi. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie*. Trnava: Leges, 2015, s. 154.

¹⁹ ŘÍHA, Jiří. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2283–2284 (§ 175a).

²⁰ BOHUSLAV, Lukáš. *Dohoda o vině a trestu*. Praha: Wolters Kluwer, 2023, s. 174.

²¹ MULÁK, Jiří. *Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2019, s. 178.

může být pozitivem okolnost, že nemusejí podstupovat opakované vyslýchání a procházet následnou viktimizací v různých fázích trestního řízení. Na druhou stranu však, jak jsem uvedl, mohou existovat důvody, pro které poškození nepřijmou dohodu o vině a trestu jako řešení a smíření s pachatelem může být velmi problematické. Na emocionální potřeby poškozených se při projednávání dohody o vině a trestu neklade dostatečný důraz.²²

Při zohledňování práv poškozeného dochází také k projevům tzv. restorativní justice, která má na rozdíl od tzv. retributivní justice začlenit do řízení prvky, které kladou důraz na práva poškozeného.²³

Pavel Vantuch rovněž vidí velkou výhodu institutu dohody o vině a trestu v podobě ochrany obětí před zveřejňováním detailů o jejich osobě.²⁴ S tímto názorem souhlasím; zveřejňování a případné medializování kauz by pro oběti trestných činů jistě mohlo způsobit citelnou újmu.

Zakotvením institutu dohody o vině a trestu do našeho právního řádu se nepochybně výrazně změnilo postavení státního zástupce.²⁵ Kromě jeho výlučného oprávnění podat obžalobu je nyní také jeho výlučným oprávněním uzavřít dohodu o vině a trestu a podat soudu návrh na její schválení. Státní zástupce tedy bezprostředněji ovlivňuje otázku viny a trestu. Karel Šabata a Miroslav Růžička jsou názoru, že v jistém smyslu došlo k omezení významu role soudu pro konečné rozhodnutí.²⁶ Soud dohodu o vině a trestu pouze schvaluje a tato je jen dohodou, přestože dohodou svého druhu. Státní zástupce je v pozici toho, kdo „vyjednává s obviněným“, takže je do jisté míry omezeno jeho postavení *dominus litis* v přípravném řízení. Podle uvedených autorů „akceptování řízení o dohodě o vině a trestu bude tak významnou změnou trestního řízení, že zažití a vstřebání tohoto institutu bude ‚stát‘ celou jednu věkovou generaci státních zástupců, kteří si budou muset příslušné postupy v této souvislosti osvojit.“²⁷

Zpočátku se při zavádění institutu dohody o vině a trestu do našeho právního řádu očekávalo, že hlavní počet návrhů na sjednávání této dohody bude přicházet ze strany obviněných a jejich obhájců. Tento předpoklad se ovšem nenaplnil a ani státní zástupci zpočátku nepřistupovali k podnětu k vyjednávání o uzavření dohody o vině a trestu

²² K tomu srov. KARABEC, Zdeněk. Nové možnosti pro trestní justici. *Kriminalistika*, 2003, roč. 36, č. 2, s. 90.

²³ KARABEC, Zdeněk. Koncept restorativní justice. In: KARABEC, Zdeněk (eds.). *Restorativní justice: Sborník příspěvků a dokumentů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. 8.

²⁴ VANTUCH, Pavel. Dohoda o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem. *Trestní právo*, 2009, roč. 13, č. 11, s. 5 a násl.

²⁵ Stejně ŠABATA, Karel, RŮŽIČKA, Miroslav. Dohoda o vině a trestu de lege ferenda v České republice a možnosti využití slovenské právní úpravy. *Státní zastupitelství*, 2009, roč. 7, č. 6, s. 8.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ Tamtéž.

s obviněnými častěji.²⁸ Podle Petry Zaoralové byla jednou z příčin počátečního nevyužívání institutu v praxi zejména okolnost, že TR neobsahoval ani základní návod, ve kterých situacích by k zahájení vyjednávání o možnosti uzavření dohody o vině a trestu mělo docházet. Státnímu zástupci nebyla uložena zákonná povinnost přistoupit k jednání, pokud byl takový postup vhodný.²⁹ Jediný způsob pro státní zástupce nabízela norma nezávazného právního charakteru v čl. 49 odst. 3 pokynu Nejvyššího státního zastupitelství.³⁰

Podle Romana Vicherka bylo nutno institut dohody o vině a trestu zatraktivnit, a to zejména pro státní zástupce, a inspirovat se při tom slovenskou právní úpravou. Zastával názor, že mnoho námitek, které se vyskytují v odborné literatuře a v praxi, se řeší sama od sebe.³¹

Podle soudců v Olomouckém kraji ovšem v minulém roce výrazně stoupl počet návrhů dohody o vině a trestu a stejný trend pokračuje i letos.³² Častější uzavírání dohod na krajských soudech zaznamenává také olomoucký vrchní soud. Podle mluvčího soudu Stanislava Cíka se lze domnívat, že v důsledku uzavřených dohod o vině a trestu došlo k poklesu věcí došlých k vrchnímu soudu k rozhodnutí o odvolání proti rozsudku prvního stupně v roce 2023 ve srovnání s rokem 2022 o 3,7 %. Podle soudce Ondráška je mimo jiné pozitivem dohody o vině a trestu i to, že její součástí je také nahrazení způsobené škody. Poškození disponují nejen závazkem pachatele uhradit škodu, ale zejména mají rychle také exekuční titul.³³

Je zřejmé, že význam soudu při rozhodování o vině a trestu se zavedením institutu dohody o vině a trestu snížil, ovšem zpočátku zřejmě nikoliv do té míry, jako je tomu v poslední době, kdy počet návrhů i uzavření dohod o vině a trestu stoupá. Naopak se domnívám, že se zcela nenaplnuje předpoklad Karla Šabaty a Miroslava Růžičky, že „*zažití a vstřebání institutu dohody o vině a trestu bude „stát” celou jednu věkovou generaci státních zástupců.*“³⁴ Je sice pravdou, že zpočátku k využívání institutu docházelo jen zřídka, ovšem praxe ukazuje, že v poslední době tomu je čím dál častěji. To podle mého názoru svědčí o tom, že si státní zástupci rychle osvojují postupy související s institutem dohody o vině a trestu.

²⁸ ZAORALOVÁ, Petra. Nevyužívání institut dohody o vině a trestu. *Právní rádce*, 2016, roč. 24, č. 6, s. 52.

²⁹ Tamtéž, s. 55.

³⁰ Tamtéž.

³¹ VICHEREK, Roman. Proč máme tak málo dohod o vině a trestu. *Trestněprávní revue*, 2018, roč. 17, č. 11–12, s. 250.

³² ČTK. *Soudy: Dohody o vině a trestu jsou častější, zrychlují trestní řízení* [online]. Právní prostor, 9. února 2024 [cit. 26. května 2024]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/aktuality/soudy-dohody-o-vine-trestu-jsou-cestnejsi-zrychluj-trestni-rizeni>.

³³ Tamtéž.

³⁴ ŠABATA, Karel, RŮŽIČKA, Miroslav. *Dohoda o vině a trestu de lege ferenda* ..., s. 8.

1.2 Shrnutí

Význam soudu při rozhodování o vině a trestu se zavedením institutu dohody o vině a trestu jistě snížil, byť zpočátku zřejmě ne do té míry, jako je tomu v poslední době. Jeho úloha je v této otázce oproti standardnímu hlavnímu líčení poněkud omezená.

Státní zástupci si rychle osvojují postupy související s institutem dohody o vině a trestu a okolnost, že v poslední době, kdy počet návrhů i uzavření dohod o vině a trestu stoupá, považují za doklad toho, že ji zejména právě státní zástupci využívají jako efektivní způsob vyřízení trestní věci.

Dohoda o vině a trestu je sice dohodou *sui generis* a v konečném důsledku nakonec o jejím schválení či neschválení musí rozhodnout soud, ovšem jejím zavedením do našeho právního řádu se zvýšil vliv státního zástupce při rozhodování o vině a trestu na úkor soudu, a to zejména v poslední době kvůli mnou uvedeným okolnostem. Jestliže se totiž příslušný návrh dohody o vině a trestu pohybuje v příslušných zákonných mezích, soud jej schválí.

Domnívám se, že jestliže bude počet navržených, respektive schválených dohod nadále stoupat, bude se tím vliv soudu při rozhodování o vině a trestu postupně snižovat.

2 Efektivnost provázání procesněprávní úpravy s hmotněprávní úpravou sankcionování v dohodě o vině a trestu

Velkým problémem institutu dohody o vině a trestu byla dlouhou dobu skutečnost, že v našem právním řádu zcela absentovalo provázání procesní úpravy řízení o dohodě o vině a trestu s hmotněprávní úpravou sankcionování v TZ, což někteří autoři kritizovali.³⁵ Tento problém odstranila až novela č. 333/2020 Sb., která je v oblasti trestního práva velmi významná. V této kapitole se budu zabývat otázkou, nakolik efektivně vyřešila uvedená novela zmíněný problém.

2.1 Analýza

Pominu-li názor, který na uvedený problém sice upozorňoval, ovšem stavěl se odmítavě proti přijetí institutu dohody o vině a trestu do našeho právního řádu³⁶, objevily se před zavedením uvedené novely postupně návrhy řešení zmíněného problému. Podle Petry Zaoralové by bylo vhodné alespoň výslovně zařadit prohlášení o spáchání skutku při sjednávání dohody o vině a trestu do seznamu polehčujících okolností v ustanovení § 41 TZ, protože by takové řešení zajistilo pro případ, že pokud by obviněný přistoupil na sjednání dohody o vině a trestu, měl by výhodnější pozici oproti obviněnému, který by učinil doznání v rámci standardního procesu. „*Pozitivum stanovení takového hmotněprávního pravidla lze shledávat v posílení jistoty obviněného a jeho obhajoby, tím, že jim bude dána ‚zákonná naděje‘ dosažení o něco mírnějšího trestu.*“³⁷

S tímto názorem nesouhlasím, neboť je uvedený návrh z mého pohledu velmi obecný, a tedy nedostatečný, a navíc dle mého názoru opomíjí rozdíl mezi sjednáním a schválením dohody o vině a trestu. Pokud nenastalo úspěšné zakončení procesu sjednání dohody o vině a trestu v podobě jejího schválení ze strany soudu, nevidím žádný důvod pro to, aby byla pachateli přiznána výhoda v podobě zohlednění takové neúspěšné dohody o vině a trestu při jeho trestání. To samozřejmě nevylučuje, aby soud např. mohl přihlédnout k polehčující okolnosti v podobě doznání pachatele nebo jeho spolupráce při objasňování jeho trestné

³⁵ Srov. např. ZAORALOVÁ, Petra. Dohodnutý trest aneb chybějící právní úprava sankcí v řízení o dohodě o vině a trestu. *Bulletin advokacie*, 2016, č. 11, s. 38–42.

³⁶ MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*, 2008, roč. 41, č. 1, s. 3–26.

³⁷ ZAORALOVÁ, Petra. *Dohodnutý trest...*, s. 42.

činnosti, pokud jsou pro to naplněny podmínky.³⁸ Navíc si dokáží představit situaci, kdy se pachatel podvolí sjednání dohody o vině a trestu jen proto, že neunese tíhu důkazů vůči jeho osobě; takový postup by evidentně znamenal zneužití institutu dohody o vině a trestu a pachatel by ke sjednání dohody o vině a trestu přistoupil jen proto, aby se mu za to poskytl benefit v podobě polehčující okolnosti při ukládání jeho trestu, což by mu také případně jistě poradil jeho obhájce. Nadto by takový postup byl proti smyslu a účelu institutu polehčujících okolností, které by neměly být využívány účelově.

Vladimír Lichnovský zastával stanovisko přijetí modifikovaného řešení podle vzoru slovenského trestního zákona, které je mi mnohem bližší.³⁹ Podle něj by měla být zakotvena varianta uložení trestu pod dolní hranici zákonné trestní sazby; nenabídl sice konkrétní řešení, ale navrhl možnost uložení trestu pod dolní hranici zákonné trestní sazby maximálně o jednu čtvrtinu.⁴⁰ Nebyl jediným, kdo se případnou slovenskou inspirací v rámci naší právní úpravy zabýval.⁴¹

Zřejmě právě slovenskou právní úpravou se nakonec náš zákonodárce inspiroval v rámci přijetí novely č. 333/2020 Sb.⁴² Novela promítla institut dohody o vině a trestu již do obecných pravidel pro stanovení druhu a výměry trestu uvedených v § 39 TZ. Podle § 39 TZ musí soud kromě jiného přihlížet k tomu, zda pachatel sjednal dohodu o vině a trestu. Toto řešení hodnotím velmi pozitivně, neboť se v něm promítá již mnou zmiňovaný rozdíl mezi sjednáním a schválením dohody o vině a trestu, kdy v konečném důsledku má hlavní slovo při přihlížení k jednotlivým hlediskům při ukládání sankcí soud. Nadto přijaté řešení plně reflektuje skutečnost, že jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy, jak vyplývá z čl. 90 Ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Ústava“) a čl. 40 odst. 1 Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky (dále jen „Listina“).

Stanovisko pachatele k jeho trestnému činu se během trestního řízení může vyvíjet, proto by měl soud vzít v úvahu nejen aktuální, respektive poslední stanovisko pachatele, ale také jeho stanoviska dosavadní. Soud by měl rovněž zvážit, nakolik skutečné jsou pachatelovy

³⁸ Stejně ŠČERBA, Filip, KALVODOVÁ, Věra. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník. Komentář. 1. díl*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 581 (§ 39).

³⁹ LICHNOVSKÝ, Vladimír. K otázce ukládání sankcí v rámci dohody o vině a trestu. *Trestní právo*, 2014, roč. 18, č. 3, s. 7.

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ Srov. např. ŠABATA, Karel, RŮŽIČKA, Miroslav. *Dohoda o vině a trestu de lege ferenda...*, s. 6–14.

⁴² Podrobněji ke slovenské právní úpravě např. ZEMAN, Petr a kol. *Zkrácené formy trestního řízení – možnosti a limity*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2013, s. 17–20.

postoje, např. zda sjednává dohodu o vině a trestu účelově či pod tíhou důkazů, jak již bylo zmíněno.⁴³

Pokud má soud možnost při ukládání trestu zohlednit stanovisko pachatele k jeho trestnému činu jak k jeho prospěchu, tak k jeho tíži, odlišná je situace pokud jde o další nové kritérium pro stanovení druhu a výměry trestu, které spočívá ve sjednání dohody o vině a trestu. Je zřejmé, že tato okolnost má být bezvýhradně zohledňována pouze k pachatelově prospěchu.⁴⁴ Dohoda o vině a trestu je prvek konsenzuálního vyřízení trestní věci, jehož hlavním účelem je zjednodušit a zkrátit trestní řízení.⁴⁵ Nepřiměřená délka trestního řízení je u nás předmětem silné kritiky a ostatně samotný Ústavní soud vyslovil názor, podle kterého účinnost trestního postihu klesá v závislosti na délce doby, jež uplyne mezi spácháním trestného činu a jeho projednáním v trestním řízení.⁴⁶

Novela č. 333/2020 Sb. počítá rovněž s tím, že sjednání dohody o vině a trestu může představovat důvod pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody, jak vyplývá z § 58 odst. 3 TZ. Takový postup ovšem není obligatorní ani nemusí být pravidlem. Tuto skutečnost rovněž hodnotím velmi pozitivně. Záleží tak v konečném důsledku na zvážení soudu a při sjednávání dohody o vině a trestu také na státním zástupci jak tuto skutečnost zohlední při ukládání trestu.⁴⁷

Okolnost, že náš zákonodárce po dlouhých osmi letech zakotvil konsenzuální vyřízení trestní věci prostřednictvím dohody o vině a trestu, rovněž do hmotněprávní úpravy vztahující se k ukládání trestu, lze zcela jistě hodnotit pozitivně. Jestliže je tento institut již zakotven v našem trestním právu, je namístě, že i pokud jde o hmotněprávní stránku, je ve spojitosti s ukládáním trestu zohledněno, že dochází k potrestání konsenzuální formou. Pozitivum lze spatřovat rovněž v tom, že novela ponechala soudům, respektive v souvislosti se sjednáváním dohody o vině a trestu též státním zástupcům, značnou volnost, do jaké míry *in concreto* vzít v úvahu, že je trest ukládán na základě dohody o vině a trestu. Přínos obviněného k efektivnějšímu vyřízení jeho trestní věci, jenž má právě podobu uzavření dohody o vině a trestu, může být velmi rozmanitý. Mohou nastat situace, kdy obviněný bezprostředně po zahájení trestního stíhání čin doznává, vyvíjí snahu k uzavření dohody o vině a trestu a bez takového jeho přístupu by bylo nutno učinit náročné dokazování, a stejně tak i varianty, kdy obviněný bude s dohodou o vině a trestu souhlasit až v řízení před soudem, nadto v situaci, kdy

⁴³ ŠČERBA, Filip. Změny trestního zákoníku provedené novelou č. 333/2020 Sb. a jejich důsledky. *Trestněprávní revue*, 2020, roč. 19, č. 4, s. 187–188.

⁴⁴ Tamtéž, s. 188.

⁴⁵ ŠČERBA, Filip. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky...*, s. 18-21.

⁴⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 31. března 2005, sp. zn. I. ÚS 554/04 a stejně ZAORALOVÁ, Petra. *Dohodnutý trest...*, s. 39.

⁴⁷ ŠČERBA, Filip. *Změny trestního zákoníku...*, s. 188.

již bylo proti němu nashromážděno velké množství usvědčujících důkazů.⁴⁸ Na poslední uvedenou variantu jsem již ostatně poukázal na jiném místě této kapitoly.

Je však otázkou, zdali jsou konkrétní dolní hranice u mimořádného snížení trestu odnětí svobody obsažené v § 58 odst. 4 trestního zákoníku nastaveny správně. Slovenský trestní zákoník, kterým se náš zákonodárce, jak již bylo zmíněno při přijetí novely č. 333/2020 Sb., asi nejvíce inspiroval, se totiž vyznačuje svou přísností trestních sazeb a rovněž nabízí dostatek prostoru pro aplikaci mimořádného snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici.⁴⁹ Navíc existuje judikatura, podle které mimořádnost snížení trestu odnětí svobody ve smyslu § 58 odst. 1 TZ musí spočívat v takových okolnostech případu nebo poměrech pachatele, které jsou alespoň v nějakém směru neobvyklé a výjimečné do té míry, že ani trest na samé dolní hranici trestní sazby není způsobilý vyjádřit jejich význam; přitom pojem „okolnosti případu“ podle § 58 odst. 1 TZ nelze ztotožňovat s pojmem „okolnosti, za kterých byl čin spáchán,“ podle § 39 odst. 2 TZ.⁵⁰ Podle mého názoru by samotná okolnost, že pachatel přistoupil ke sjednání dohody o vině a trestu, neměla být bez dalšího důvodem pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody ve smyslu § 58 odst. 3 TZ; formule v návěti § 58 odst. 3 TZ „*lze-li mít za to*“ je neurčitá a poskytuje soudu široký prostor pro uvážení. Je zřejmé, že by měl soud při aplikaci tohoto ustanovení zohledňovat rovněž další okolnosti.

Pokud se podíváme na jednotlivé skutkové podstaty trestných činů, které jsou obsaženy ve zvláštní části TZ, je zřejmé, že jich existuje poměrně malý počet takových z celkového počtu, kde zákon stanoví dolní hranici trestní sazby odnětí svobody alespoň 12 let. Příkladem mohu uvést skutkové podstaty vraždy dle § 140 odst. 2, 3 TZ, obecného ohrožení dle § 272 odst. 3 TZ nebo genocidia dle § 400 odst. 1 TZ. Prostudujeme-li si navíc jednotlivé skutkové podstaty trestných činů v příslušných hlavách podrobněji, zjistíme, že ani u těch nejzávažnějších skupin trestných činů není vždy pravidlem, že by u nich zákon stanovil dolní hranici trestní sazby odnětí svobody alespoň 12 let u všech v jednotlivé hlavě. Za všechny mohu zmínit úvodní hlavu zvláštní části, kde je dolní hranice trestní sazby odnětí svobody alespoň 12 let pouze právě u skutkové podstaty vraždy podle § 140 odst. 2, 3 TZ, nebo devátou hlavu, kde se se stejným jevem můžeme setkat u trestných činů vlastizrady podle § 309 odst. 1 TZ, rozvracení republiky podle § 310 odst. 2 TZ, teroristického útoku podle § 311 odst. 3 TZ, teroru podle § 312 odst. 1 TZ a vyzvědačství podle § 316 odst. 4 TZ, zatímco u ostatních trestných činů je dolní hranice trestní sazby odnětí svobody nižší. Podobně rovněž u třinácté hlavy, kde také není dolní hranice

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ ZAORALOVÁ, Petra. *Dohodnutý trest...*, s. 41.

⁵⁰ Nejvyšší soud: usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 6. 2012, sp. zn. 7 Tdo 303/2012.

trestní sazby odnětí svobody alespoň 12 let u všech skutkových podstat jednotlivých trestných činů.

Nastává tedy otázka využitelnosti § 58 odst. 4 písm. a) TZ v praxi, uvědomíme-li si navíc, že mnou zmíněná devátá a třináctá hlava zvláštní části TZ obsahují trestné činy, které se v praktickém životě vyskytují spíše sporadicky. V tomto směru by měl dle mého názoru zákonodárce zvážit, zda provést novelizaci příslušného ustanovení, již z důvodu, že výskyt trestných činů v deváté a třinácté hlavě zvláštní části TZ v praxi se ani po téměř čtyřech letech od účinnosti předmětné novely podstatně nezměnil.

Naopak daleko častějším jevem je velmi široké rozpětí trestních sazeb u jednotlivých skutkových podstat trestných činů obsažených v TZ; např. i více než deset let. Jako příklady mohu uvést trestné činy apartheid a diskriminace skupiny lidí podle § 402 odst. 1 TZ, kde je zákonná trestní sazba odnětí svobody pět až 12 let, nebo trestný čin porušení povinnosti strážní služby podle § 389 odst. 3 TZ, kde je zákonná trestní sazba odnětí svobody osm až 20 let. Je sice pravda, že uvedené příklady trestných činů se rovněž v praxi vyskytují v minimálním počtu případů, ale trestných činů se širokým rozpětím trestních sazeb obecně, které se v praxi vyskytují poměrně často, bychom mohli najít celou řadu. Jako příklad může dobře sloužit trestný čin loupeže podle § 173 odst. 1, 2 TZ, kde jsou zákonné trestní sazby odnětí svobody dvě až deset, respektive pět až 12 let. V tomto směru hodnotím nastavení hranic, které jsou obsaženy v § 58 odst. 4 písm. b) a c) TZ jako poměrně racionální.

Účelem trestu je mimo jiné zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti a vychovávat jej k tomu, aby vedl řádný život; je tedy velmi důležitá adekvátnost trestu a zásada individualizace trestních sankcí.⁵¹ Široké rozpětí trestních sazeb u jednotlivých skutkových podstat společně s hranicemi obsaženými v § 58 odst. 4 písm. b) a c) poskytuje soudcům poměrně široké možnosti zvážení co nejadekvátnějšího trestu pro pachatele, což z hlediska předmětné novely rovněž hodnotím pozitivně.

2.2 Shrnutí

Na základě uvedené analýzy se domnívám, že novela č. 333/2020 Sb. se promítla do TZ velmi efektivně. Doc. Ščerba ji dokonce považuje za „jednu z nejpodařenějších novel, které zákonodárce ‚spáchal‘ od roku 2010.“⁵²

⁵¹ NAVRÁTILOVÁ, Jana Tlapák. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 8. vydání. Praha: Leges, 2022, s. 401 a násl.

⁵² ŠČERBA, Filip. *Změny trestního zákoníku...*, s. 193.

Stejně jako on souhlasím s tím, že zákonodárce poměrně racionálně vtělil institut dohody o vině a trestu do hmotněprávní úpravy vztahující se k ukládání trestu, když vytvořil poměrně širokou paletu možností, jak v rámci tohoto způsobu vyřízení věci vyměřit trest.⁵³ Je však pro mě otázkou, jestli je pro praxi využitelný § 58 odst. 4 písm. a) TZ a zda by zákonodárce neměl zvážit novelizaci příslušné pasáže. Konkrétní dolní hranice u mimořádného snížení trestu odnětí svobody obsažené v § 58 odst. 4 písm. b) a c) TZ jsou podle mého názoru nastaveny odpovídajícím způsobem.

Přitom právě nastavení adekvátního časového rozpětí považuji co se týče hmotněprávní úpravy sankcionování v institutu dohody o vině a trestu za velmi důležité. Jistě to nebyl pro zákonodárce lehký úkol, uvědomíme-li si navíc, že institut dohody o vině a trestu pochází z odlišného právního prostředí. O to více je v tomto směru ocenit, jakým způsobem se náš zákonodárce s předmětnou otázkou vypořádal. Pokud jde o úvahy *de lege ferenda* týkající se detailů konkrétních časových hranic, bude záviset na vývoji právní úpravy a jistě také bude zajímavé sledovat jakým způsobem se případně bude vyvíjet judikatura.

Zůstává otázkou, nakolik kladně se předmětná novela promítla do trestního řádu či dalších předpisů, to však není předmětem této práce.

⁵³ Tamtéž.

3 Počáteční okamžik možnosti uzavření dohody o vině a trestu a výklad § 175a TR

V praxi se vyskytují dva rozdílné názory na to, kdy může státní zástupce uzavřít s obviněným dohodu o vině a trestu.⁵⁴ Podle § 175a odst. 1 TR to lze, jestliže výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný. Naproti tomu např. dle názoru Nejvyššího státního zastupitelství by dohoda o vině a trestu měla být uzavírána na úplném počátku vyšetřování, v situaci, kdy jsou státnímu zástupci, a výjimečně též obhajobě, známy jen výsledky šetření podle § 158 a násl. TR.⁵⁵

V následující kapitole se budu zabývat otázkou, odkdy je možné dohodu o vině a trestu uzavírat, respektive jestli je možné dohodu o vině a trestu založit na výsledcích prověřování, nebo až vyšetřování, a jaký má být výklad § 175a TR.

3.1 Analýza

V minulosti se opakovaně objevil názor týkající se podání návrhu na zahájení jednání o dohodě o vině a trestu obhajobou. Podle tohoto názoru a v souladu s § 175a odst. 1 TR a s důvodovou zprávou k zákonu č. 193/2012 Sb. byl kladen důraz na to, že návrh na zahájení jednání o dohodě o vině a trestu může obviněný podat až poté, co byly ve vyšetřování provedeny veškeré dostupné důkazy, které by odůvodňovaly podání obžaloby.⁵⁶

Beckův komentář k trestnímu řádu uvádí významnou výhradu proti institutu dohody o vině a trestu: „*Jde především o nebezpečí zneužití institutu orgány činnými v trestním řízení, které by mohly chtít si zjednodušit práci, za každou cenu*“.“⁵⁷

Komentář Wolters Kluwer uvádí k § 175a TR: „*Dohodu o vině a trestu je možné sjednat jen tehdy, pokud výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se skutek stal, že je trestným činem a že jej spáchal obviněný, což před zahájením jednání o dohodě o vině a trestu státní zástupce přezkoumá. Tyto skutečnosti musí být prokázány dostatečně přesvědčivě, jelikož pokud*

⁵⁴ VANTUCH, Pavel. Lze uzavírat dohody o vině a trestu na počátku vyšetřování? *Bulletin advokacie*, 2023, č. 1-2, s. 29.

⁵⁵ Srov. Sbírka pokynů obecné povahy nejvyššího státního zástupce, Pokyn obecné povahy o postupu státních zástupců v trestním řízení č. 9/2019 ze dne 3. 8. 2019, ve znění pokynu č. 2/2020.

⁵⁶ Srov. blíže VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 488 a násl.

⁵⁷ Srov. k tomu za všechny např. ŠTĚPÁN, Jan. Některé rysy trestního řízení ve Spojených státech. *Právo a zákonnost*, 1991, roč. 39, č. 5, zejm. s. 297 a násl. nebo ŠÁMAL, Pavel. *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*. Praha: CODEX Bohemia, 1999, zejm. s. 333 a násl.

soud dohodu o vině a trestu schválí, učiní tak odsuzujícím rozsudkem, jehož součástí je také výrok o vině a výrok o trestu obviněného.“⁵⁸

Podle Pavla Vantucha se v současné době stává častěji než v minulosti, že státní zástupce dá podnět ke sjednání dohody o vině a trestu na úplném počátku vyšetřování, a to zejména po skončení výsledku obviněného, někdy dokonce i na jeho začátku. V tomto okamžiku ovšem obhajoba většinou neví, co vše se zjistilo šetřením v první fázi přípravného řízení, nejedná-li se o situace, kdy je obviněnému nebo jeho obhájci umožněno nahlédnutí do spisu. Většinou znají výsledky šetření, které se koná v první fázi přípravného řízení, pouze policejní orgán a dozorující státní zástupce.⁵⁹ Obhájce by ovšem měl obviněného poučit o možnosti nahlédnutí do spisu a v ideálním případě by oba měli tohoto práva využít, aby věděli, co vše se zjistilo v první fázi přípravného řízení.

Podle § 175a odst. 1 TŘ může státní zástupce zahájit jednání o dohodě o vině a trestu na návrh obviněného nebo i bez takového návrhu, „*jestliže výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný.*“ Podle čl. 61 odst. 2 uvedeného pokynu Nejvyššího státního zastupitelství státní zástupce před zahájením jednání o dohodě o vině a trestu „*přezkoumá, zda výsledky přípravného řízení dostatečně prokazují, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný.*“⁶⁰ Jestliže se dosud konalo jen šetření, výsledky této úvodní fáze přípravného řízení jsou známy pouze policejnímu orgánu a dozorujícímu státnímu zástupci. Pokud není obhajobě umožněno nahlédnutí do spisu na úplném začátku vyšetřování, poté na rozdíl od orgánů činných v přípravném řízení nemá příležitost posoudit celkové výsledky úvodní fáze přípravného řízení.⁶¹ Právě proto by měl pozorný obhájce využít možnosti nahlédnout do spisu již v této fázi.

Podle Pavla Vantucha nelze souhlasit s názorem některých policejních orgánů a státních zástupců, podle kterých se obviněný a jeho obhájce dozví o výsledcích šetření z usnesení o zahájení trestního stíhání.⁶² Obhájce o první fázi přípravného řízení zjistí jen to, co uvedl policejní orgán do usnesení o zahájení trestního stíhání, a to často účelově, s cílem odůvodnit trestní stíhání obviněného. Na začátku vyšetřování obhajobě nejsou známy výsledky postupu před zahájením trestního stíhání, ty zjistí jen tehdy, pokud je obhájci nebo obviněnému

⁵⁸ KURSOVÁ, Jana. In: DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl (§ 1 až 179h)*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 1310 (§ 175a).

⁵⁹ VANTUCH, Pavel. *Lze uzavírat dohody o vině a trestu...*, s. 24.

⁶⁰ Srov. Sbírka pokynů obecné povahy nejvyššího státního zástupce, Pokyn obecné povahy o postupu státních zástupců v trestním řízení č. 9/2019 ze dne 3. 8. 2019, ve znění pokynu č. 2/2020.

⁶¹ VANTUCH, Pavel. *Lze uzavírat dohody o vině a trestu...*, s. 24.

⁶² Tamtéž.

umožněno nahlédnutí do spisu. Obviněný ani jeho obhájce často o nahlédnutí do spisu nepožádají, a pokud ano, tak jim není nahlédnutí umožněno s nepříliš přesvědčivým odůvodněním (viz § 65 odst. 2 TŘ). Poté, na rozdíl od obhajoby, znají obsah spisu a výsledky šetření pouze orgány činné v přípravném řízení. Z tohoto důvodu na úplném počátku vyšetřování, bez znalostí spisu, a tím pádem bez posouzení výsledků šetření konaného policejním orgánem, nemůže podle Pavla Vantucha obviněný souhlasit s jednáním o dohodě o vině a trestu jen proto, že tento návrh podal státní zástupce.⁶³ Dle § 65 odst. 2 TŘ ovšem nelze obviněnému a jeho obhájci odejmout právo nahlédnout do spisu při sjednávání dohody o vině a trestu, proto by měli tohoto práva využít a případně sjednání dohody o vině a trestu navrhnout.

Zmíněný autor zastává názor, že bez posouzení výsledků prověřování nemohou obviněný ani jeho obhájce před zahájením jednání o dohodě o vině a trestu vědět, jestli výsledky šetření dostatečně prokazují závěr, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný. Z tohoto důvodu podle zmíněného autora také obhajoba nemůže bez znalosti šetření ani předpokládat, jak by mohly dopadnout výsledky vyšetřování. Bez znalosti spisu tak podle něj nemohou obviněný ani jeho obhájce zvážit, jestli je v zájmu obviněného sjednat dohodu o vině a trestu či nikoliv a tak je tomu v jakékoliv fázi vyšetřování, zejména na jeho počátku.⁶⁴

Citovaný autor rovněž považuje za klíčovou otázku, jestli před zahájením jednání o dohodě o vině a trestu musí státní zástupce vycházet z výsledků vyšetřování v dikci § 175a odst. 1 TŘ, nebo smí vycházet pouze z výsledků první fáze přípravného řízení.⁶⁵ V čl. 61 odst. 2 citovaného pokynu je uveden odlišný pojem „*výsledky přípravného řízení*“⁶⁶ namísto pojmu „*výsledky vyšetřování*“, který je uveden v § 175a odst. 1 větě první TŘ, což poskytuje státnímu zástupci možnost vycházet při úvahách o jednání o dohodě o vině a trestu už z výsledků šetření.⁶⁷

Jestliže státní zástupce navrhne jednání o dohodě o vině a trestu už na začátku vyšetřování, uvádí poté výhody, které by dohoda přinesla obviněnému. Obviněný a zejména jeho obhájce si ale musí uvědomit, že státní zástupce a policejní orgán jsou detailně seznámeni s důkazní situací, včetně jejích slabých stránek, a právě z tohoto důvodu smí navrhnout jednání o dohodě na začátku vyšetřování.⁶⁸

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ Blíže viz Sbírka pokynů obecné povahy nejvyššího státního zástupce, Pokyn obecné povahy o postupu státních zástupců v trestním řízení č. 9/2019 ze dne 3. 8. 2019, ve znění pokynu č. 2/2020.

⁶⁷ VANTUCH, Pavel. *Lze uzavírat dohody o vině a trestu...*, s. 25.

⁶⁸ Tamtéž.

K tomu dodala Eva Novotná: „*Institut dohody o vině a trestu má i své stinné stránky. Představme si situaci, kdy státní zástupce vyzve obviněného k jednání o dohodě o vině a trestu na samotném počátku vyšetřování a navrhne mu výrazně nízký trest, a to navíc za situace, kdy obviněný vinu popírá. Smyslem takového návrhu může být např. vylepšení dosud nepříznivé důkazní situace orgánů činných v přípravném řízení. Tento obviněný může pod nátlakem na dohodu přistoupit a učinit prohlášení o vině, aby se vyhnul zdlouhavému trestnímu řízení, možnému odsouzení a uložení jinak vysokého trestu. Popsaný postup však by byl nejen v rozporu s výše uvedenými podmínkami, šlo by i o nepřipustný nátlak na obviněného k učinění doznání.*“⁶⁹

Ještě před prvním výsledkem poučí policejní orgán obviněného stručným způsobem v tištěné podobě a poté informuje v rámci poučení o podstatě a důsledcích dohody o vině a trestu, jak vyplývá z § 91 odst. 1 věty druhé TŘ. Jestliže se poté vyslychající zaměří na variantu prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, ačkoliv mu to § 91 TŘ neukládá, měl by v tomto případě alespoň obhájce být obezřetný.⁷⁰ Pokud už na samém začátku výsledku obviněného nebo po jeho skočení, ještě před provedením dalších plánovaných nebo předpokládaných důkazů, navrhne státní zástupce obviněnému uzavření dohody o vině a trestu, může pro to mít různé důvody. Ty ovšem nemusí vždy korespondovat se zájmy obviněného. Může tak činit např. kvůli tomu, že skutečnosti zjištěné prověřováním byly dostatečné k zahájení trestního stíhání podezřelé osoby jako obviněného, ovšem skutečnosti, kterými policejní orgán zdůvodnil závěr o důvodnosti trestního stíhání, by po skončení vyšetřování nebyly schopny odůvodnit podání obžaloby a postavení obviněného před soud.⁷¹

Beckův komentář k TŘ k tomu uvádí, že „*bude v těchto případech obvykle hrát významnou roli doznání obviněného, které pak bývá zásadním usvědčujícím důkazem. Nelze však prostřednictvím ‚lukrativní‘ nabídky na mírný trest dosažený sjednáním dohody o vině a trestu vytvářet nepřipustný nátlak na obviněného, který dosud vinu popírá a v jehož prospěch hovoří jedna významná skupina důkazů, která je v rozporu s jinou, stejně významnou skupinou důkazů obviněného usvědčujících. Šlo by o nepřipustný nátlak státu na obviněného, porušení jeho základních práv a svobod, především práva na obhajobu, presumpci neviny a práva na spravedlivý proces.*“⁷² K tomu dodává Pavel Vantuch, že v současné době je obviněný, jenž při

⁶⁹ NOVOTNÁ, Eva. *Dohoda o vině a trestu – kdy může státní zástupce zahájit jednání s obviněným* [online]?, TrestOnline.cz, 26. července 2022 [cit. 8. 5. 2024]. Dostupné z: <https://www.trestonline.cz/odborne-clanky/dohoda-o-vine-a-trestu-kdy-muze-statni-zastupce-zahajit-jednani-s-obvinenym/>.

⁷⁰ VANTUCH, Pavel. *Lze uzavírat dohody o vině a trestu...*, s. 25–26.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² ŘÍHA, Jiří. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2272 (§ 175a).

prvním výsledku popřel vinu, konfrontován po návrhu státního zástupce na dohodu o vině a trestu s jeho účelně vyjádřenou snahou přinutit ho k prohlášení, že spáchal skutek, pro který je stíhán (viz § 175a odst. 3 TŘ).⁷³

Citovaný autor ve svém článku analyzuje situace, kdy obviněný nemůže, respektive může jednat o dohodě o vině a trestu⁷⁴, a zastává názor, že by obviněný měl kalkulovat s uzavřením dohody o vině a trestu zejména po splnění podmínek uvedených v § 175a odst. 1 TŘ, jestliže výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný. Jestliže po skončení vyšetřování, případně v jeho průběhu prostuduje spisy, může poté se znalostí důkazů provedených ve vyšetřování prohlásit, že spáchal skutek, pro který je stíhán (§ 175a odst. 3 TŘ), a to i tehdy, pokud předtím popíral svou trestnou činnost nebo nevypovídal. Jen ojediněle pak může zvažovat možnost uzavření dohody o vině a trestu na samém počátku vyšetřování, jediné ovšem tehdy, jestliže výsledky úvodní fáze přípravného řízení dostatečně prokazují, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej obviněný spáchal. Bez nahlédnutí do spisu by ovšem neměl prohlásit, že se dopustil skutku, pro který je stíhán, ani souhlasit s návrhem státního zástupce na jednání o dohodě o vině a trestu ani po skončení vyšetřování, zejména ne v jeho průběhu nebo na jeho samotném začátku.⁷⁵ S tímto názorem se ztotožňuji.

Naopak odlišně se k dané problematice staví Tomáš Sokol. Podle něj by rozhodujícím faktorem měla být vůle obviněného, samozřejmě s vědomím rizik, která se mohou objevovat v souvislosti s uzavřením dohody o vině a trestu v rané fázi trestního řízení. Tato vůle by měla být mimo jiné svobodná a neovlivněná nátlakem. Soud by měl až na zřejmé extrémní případy vzít fakt dohody v potaz.⁷⁶ Autor přirovnává situaci k institutu informovaného souhlasu uplatňovaném ve zdravotnickém právu, když tvrdí, že „*důsledně domyšleno, jestliže svobodný člověk, dostatečně informovaný a plně způsobilý se rozhodovat, dospěje k závěru, že se již nechce podrobovat léčení, aby tak odvrátil možná i fatální důsledky svého aktuálního zdravotního stavu, jinak řečeno, chce raději zemřít, než by podstupoval další léčení, což zajisté zcela svobodně může, není jasné, proč by tentýž člověk nemohl za stejných rozhodovacích podmínek zvolit jinou alternativu než další pokračování trestního řízení až do okamžiku, kdy někdo jiný dospěje k závěru, že výsledky dokazování umožňují uzavřít dohodu o vině a trestu.*“⁷⁷

⁷³ VANTUCH, Pavel. *Lze uzavírat dohody o vině a trestu...*, s. 26.

⁷⁴ Tamtéž, s. 27–28.

⁷⁵ Tamtéž, s. 28–29.

⁷⁶ SOKOL, Tomáš. Dohoda o vině a trestu jako kvadratura kruhu. *Bulletin advokacie*, 2023, č. 5, s. 16.

⁷⁷ Tamtéž.

V souvislosti s uvedenou problematikou byly publikovány další odborné názory, byť rozebírají aplikaci jiných obdobných ustanovení TŘ.⁷⁸

Pavel Vantuch s názorem Tomáše Sokola nesouhlasí a shrnuje, že § 175a TŘ nenabízí variantu, aby státní zástupce zahájil jednání o dohodě o vině a trestu pouze na podkladě výsledku prověřování, ale až na základě výsledků vyšetřování. Pokud se při předmětných úvahách a zmíněného stanoviska Nejvyššího státního zastupitelství vychází pouze z výsledků úvodní fáze přípravného řízení, není takový postup v souladu s § 175a TŘ.⁷⁹

Osobně se ohledně výkladu § 175a TŘ přikláním k názoru Pavla Vantucha. Obviněný by měl vzít v úvahu uzavření dohody o vině a trestu zejména po splnění podmínek uvedených v § 175a odst. 1 TŘ, tedy jestliže výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej obviněný spáchal. Pouze výjimečně by měl obviněný přemýšlet o možnosti uzavření dohody o vině a trestu na samém počátku vyšetřování. Jisté vodítko v tomto směru nabízí § 314r odst. 2 TŘ, podle kterého soud dohodu o vině a trestu neschválí, je-li nesprávná nebo nepřiměřená z hlediska souladu se zjištěným skutkovým stavem nebo z hlediska druhu a výše navrženého trestu, případně ochranného opatření.

Stejně jako Tomáš Sokol⁸⁰ se ovšem domnívám, že je nutno v tomto ohledu učinit legislativní změny tak, aby byl výklad příslušných ustanovení TŘ jednoznačnější.

3.2 Shrnutí

Obviněný by měl vzít v potaz případné uzavření dohody o vině a trestu zejména po splnění podmínek uvedených v § 175a odst. 1 TŘ, které jsem rozebíral výše. Jako důležité hodnotím, aby po skončení vyšetřování či v jeho průběhu prostudoval spisy. Jen zcela výjimečně by měl uvažovat o možnosti uzavření dohody o vině a trestu na samém počátku vyšetřování, bez prostudování spisů by ovšem neměl souhlasit s návrhem státního zástupce na jednání o dohodě o vině a trestu, a to ani po jeho skončení. Současný legislativní stav je ovšem v souvislosti s § 175a TŘ z mého pohledu nevyhovující.

⁷⁸ Srov. např. GONDEKOVÁ, Šárka. Prohlášení viny jako kvalifikované doznání nekvalifikovaného. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 5, s. 40–43 nebo ŠELLENG, Dalibor. Vybrané otázky institutu prohlášení viny v hlavním líčení. *Bulletin advokacie*, 2022, č. 9, s. 29–36.

⁷⁹ VANTUCH, Pavel. K odlišným názorům obviněného a obhájce na sjednání dohody o vině a trestu. *Bulletin advokacie*, 2023, č. 12, s. 27.

⁸⁰ SOKOL, Tomáš. *Dohoda o vině a trestu...*, s. 21.

4 Odročení hlavního líčení za účelem sjednání dohody o vině a trestu

Existuje názor⁸¹, že využití dohody o vině a trestu je účelné zejména v přípravném řízení u skutkově jednodušších případů, kdy je zřejmé, že není potřebné věc projednávat v hlavním líčení, kde se povede náročné dokazování. Jestliže již bylo hlavní líčení jednou nařízeno, mělo by s ohledem na zásadu efektivnosti pokud možno proběhnout bez odročení. Jestliže bude odročeno za účelem sjednání dohody o vině a trestu, bude takové hlavní líčení jen zbytečně prodlouženo, a navíc účel institutu dohody o vině a trestu zůstane nenaplněn. Navíc k jejímu sjednání posléze ani dojít nemusí. Rovněž může být ohrožena zásada bezprostřednosti, pokud už bylo započato s dokazováním.⁸² V této kapitole se budu zabývat problematikou, jakým způsobem efektivně vyřešit situaci, pokud je hlavní líčení za účelem sjednání dohody o vině a trestu odročeno a může tak dojít k popření účelu tohoto institutu.

4.1 Analýza

Hlavní líčení je zpravidla těžištěm trestního stíhání, protože zejména v něm se rozhoduje o vině a trestu obviněného jakožto o nejdůležitější otázce trestního řízení a naplňuje se tu konkrétně jeho smysl a účel.⁸³ Oproti tomu je smysl a účel institutu dohody o vině a trestu ovšem poněkud odlišný, což je třeba neustále mít na paměti.

Podstatnější změny pro uplatňování institutu dohody o vině a trestu v praxi přinesla novela č. 333/2020 Sb., která mimo jiné umožnila sjednat dohodu o vině a trestu i po nařízení hlavního líčení, a dokonce také v jeho průběhu. Novelou byly do TŘ přidány §§ 206a – 206d, které se touto problematikou zabývají. Ustanovení § 206b, 206c a 206d TŘ poskytují předsedovi senátu možnost navrhnout sjednání dohody o vině a trestu, jestliže to předseda senátu vzhledem k okolnostem má za vhodné. Jestliže obžalovaný a státní zástupce projeví ochotu tuto dohodu uzavřít, předseda senátu přeruší na nezbytnou dobu hlavní líčení za účelem sjednání této dohody mimo hlavní líčení. Dohodu o vině a trestu poté sjednává státní zástupce s obžalovaným a případně také s jeho obhájcem. Jestliže by nakonec došlo k odročení hlavního líčení, vyrozumí státní zástupce soud bez zbytečného odkladu o výsledku jednání o dohodě o

⁸¹ TEXTL, David. *Dohoda o vině a trestu uzavřená v hlavním líčení – Qui bono* [online]? Právní prostor, 26. května 2021 [cit. 6. června 2024]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/dohoda-o-vine-trestu-uzavrena-v-hlavnim-liceni-qui-bono>.

⁸² Tamtéž.

⁸³ PÚRY, František. In: FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 523-524.

vině a trestu.⁸⁴ Jestliže se obžalovaný na trestu se státním zástupcem domluví, pokračuje se poté v hlavním líčení, ve kterém státní zástupce sjednanou dohodu přečte a navrhne soudu její schválení. Státní zástupce rovněž vyrozumí soud o tom, jestliže by nedošlo k dohodě o náhradě škody nebo nemajetkové újmy či o vydání bezdůvodného obohacení. Jestliže ke sjednání dohody o vině a trestu nakonec nedojde či soud tuto dohodu neschválí, pokračuje se na podkladě původní obžaloby v hlavním líčení.⁸⁵

Podle Pavla Vantucha se mnozí obžalovaní, a rovněž někteří obhájci, přiklání k názoru, že po přednesení obžaloby kdykoliv od 1. 10. 2020 se dohoda o vině a trestu sjednává v průběhu hlavního líčení.⁸⁶ S tímto tvrzením nesouhlasím, stejně jako citovaný autor.⁸⁷ TŘ výslovně stanovuje, že dohoda o vině a trestu se sjednává mimo hlavní líčení, k čemuž předseda senátu využije jednu z možností podle § 206b odst. 1 TŘ. Podle jedné z těchto možností předseda senátu odročí hlavní líčení, pokud je to s ohledem na okolnosti zapotřebí. Ustanovení ovšem nezmiňuje za jakých konkrétních okolností k tomu má dojít. Není zřejmé, jaké konkrétní okolnosti by musely nastat pro to, aby nestačilo jen přerušení hlavního líčení a bylo nutné je odročit. Lze se jen domnívat, že zákonodárce tím měl zřejmě na mysli takové okolnosti jako jsou např. skutkově složitější případy nebo takové situace, kdy např. stálého předsedu senátu na poslední chvíli z důvodu náhlé a neočekávané zdravotní indispozice zastoupí v souladu s rozvrhem práce jiný soudce téhož soudu, který z nejrůznějších důvodů předtím neměl dostatečný prostor pro nastudování případu a spisu, a po přednesení obžaloby skutkově ne jednoduchého případu zjistí, že existují podmínky pro sjednání dohody o vině a trestu.

Jistě si lze představit i takovou situaci, kdy předseda senátu odročí hlavní líčení za účelem sjednání dohody o vině a trestu pouze ve snaze ulehčit si práci; k takovým variantám by pochopitelně docházet nemělo.

K tomu dodává Pavel Vantuch, že jestliže v praxi předseda senátu odročí hlavní líčení, většinou nezdůvodňuje okolnosti, kvůli kterým to bylo nutné.⁸⁸ Ustanovení § 206a, 206b a 206c TŘ neumožňují sjednání dohody o vině a trestu v hlavním líčení, ale mimo něj, a to po jeho přerušení nebo odročení. Až po skončení jednání o dohodě o vině a trestu mezi státním zástupcem a obžalovaným nebo více obžalovanými, ať již dojde ke sjednání dohody o vině a trestu, nebo ne, se v hlavním líčení pokračuje.

⁸⁴ KOCINA, Jan. Velká novela trestních předpisů: Aktuální otázky dohody o vině a trestu. *Bulletin advokacie*, 2020, č. 11, s. 19.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ VANTUCH, Pavel. K dohodě o vině a trestu mezi obžalovaným a státním zástupcem po přednesení obžaloby. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 4, s. 27.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ Tamtéž.

Zmíněný autor uvádí konkrétní příklad, kdy předseda senátu po zahájení hlavního líčení sdělil více spoluobžalovaným, že po odročení, v novém termínu hlavního líčení bude poskytnuta obžalovanému XY, jenž již projevil zájem o sjednání dohody o vině a trestu, šance k jejímu sjednání se státním zástupcem. Takový postoj je ovšem v rozporu s § 175a a § 206b odst. 1 TŘ, dle kterého dohodu o vině a trestu sjednává státní zástupce s obžalovaným, jenž o ni projevil zájem, a s jeho obhájcem vždy mimo hlavní líčení.⁸⁹ Informace, že po odročení hlavního líčení v něm bude dán obžalovanému a státnímu zástupci prostor pro sjednání dohody o vině a trestu, je pro obžalované ovšem matoucí. Podle Pavla Vantucha musí obhájce v takovém případě pečlivě poučit obžalovaného, kterého obhájí, a v ideálním případě mu citovat § 206b odst. 1 TŘ, zejména třetí větu, ve které se uvádí: „*Vyjádří-li se státní zástupce a obžalovaný, že mají zájem jednat o dohodě o vině a trestu, předseda senátu hlavní líčení na nezbytnou dobu přeruší za účelem jejího sjednání mimo hlavní líčení.*“⁹⁰

Jan Musil nabízí následující charakteristiku dohody o vině a trestu: „*hlavní cíl, který je sledován institutem dohod o vině a trestu, je vybalancování očekávaných ‚ztrát a zisků‘, které může přinést průběh a výsledek trestního řízení pro jeho aktéry, jimiž jsou na jedné straně obviněný a na druhé straně orgány činné v trestním řízení (reprezentující veřejný zájem) a eventuálně též poškozený, tak aby výsledek uspokojil všechny strany.*“⁹¹ Zamyslíme-li se nad touto jeho charakteristikou, je evidentní, že v případě odročení hlavního líčení za účelem sjednání dohody o vině a trestu může být autorovo zmíněné „*vybalancování očekávaných ‚ztrát a zisků‘*“ poněkud narušeno. Obzvlášť by to platilo v případě, že by v hlavním líčení již bylo započato s dokazováním; v takovém případě by výsledek trestního řízení zcela jistě všechny strany neuspokojil. Dovedu si představit situaci, kdy by až po zahájení dokazování v hlavním líčení obžalovaný seznal, že je pro něj výhodnější projevit snahu o jednání o dohodě o vině a trestu. Z takové procesní situace by těžil pouze právě obžalovaný; v případě, že by nakonec ke sjednání dohody o vině a trestu nedošlo, by se ovšem pouze celá situace dostala zpět a kromě zásady bezprostřednosti by navíc byly dotčeny zásada rychlosti a hospodárnosti.

Přestože proces sjednávání dohody o vině a trestu mezi jejími účastníky může být z časového hlediska i formálněprávně složitý, stejně tak rovněž postup soudu při jejím schvalování, má dohoda o vině a trestu významně dopomoci k rychlejšímu a jednoduššímu procesu uzavření trestního řízení. Uzavření dohody o vině a trestu by nemělo mít za cíl zvýhodňovat pouze obviněného mírnějším trestem nebo soud, pokud nebude konat náročné

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ Tamtéž.

⁹¹ MUSIL, Jan. *Dohody o vině a trestu...*, s. 9.

dokazování, ale mělo by mít také za cíl přinášet výhody státnímu zástupci a v neposlední řadě též také osobám zasaženým trestným činem.⁹² Schválením dohody o vině a trestu soud prvního stupně předejde nejen náročnému dokazování, nýbrž rovněž tvorbě odborně a argumentačně komplikovanějšího rozhodnutí, respektive rozsudku, u kterého navíc není vždy jisté, že se jím hlavní líčení definitivně uzavře. Jan Zůbek vidí právě v minimalizaci hrozby konání navazujících řízení významný užitek institutu dohody o vině a trestu a podle něj se týká nejen odvolacích a dovolacích trestních řízení, ale také řízení o ústavní stížnosti, civilního řízení o nároku na náhradu škody atd.⁹³ Klíčové pro úspěch či neúspěch je stanovisko hlavních aktérů, tedy státního zástupce a obviněného, respektive jeho obhájce. Úloha státního zástupce je navíc o to významnější, že je to právě on, kdo na úplném začátku vůbec dá najevo ochotu jednat o uzavření dohody o vině a trestu. Až tehdy pokud jsou strany otevřeny jednání, existuje šance dohodnout se na parametrech dohody o vině a trestu a dospět až do fáze jejího uzavření. Uvedená činnost může být ale pro státního zástupce podobně obtížná jako rutinní úkony související se standardním řízením.⁹⁴ V praxi totiž může nastat situace, o které jsem se zmínil výše, že bezprostředně po zahájení dokazování v hlavním líčení může obžalovaný projevit snahu jednat o dohodě o vině a trestu se státním zástupcem. Pokud by státní zástupce na tuto ochotu obžalovaného přistoupil a dohoda o vině a trestu by následně nebyla schválena, byl by právě státní zástupce odpovědný za průtah v hlavním líčení. Uvedená situace dokládá, že úloha státního zástupce je zde velmi významná či snad dokonce klíčová; v konečném důsledku je to právě on, kdo bude odpovědný za případné odročení hlavního líčení v případě neschválení dohody o vině a trestu.

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících (dále jen „*Úmluva*“) a také některé další mezinárodní úmluvy, kterými je ČR podle ústavního pořádku vázána, jakož i Listina a TŘ obsahují základní garance práva na spravedlivý proces, které se promítají do základních zásad trestního řízení.⁹⁵ Jako klíčovou zde spatřuji především zásadu rychlosti a hospodárnosti, které ovšem nejsou bezbřehé. Zejména zásada rychlosti trestního řízení často musí ustoupit jiným legitimním zájmům. Garance práva na spravedlivý proces a základní zásady trestního řízení ostatně ve svém souhrnu vytváří funkční systém a jeho

⁹² ZŮBEK, Jan. *Odklony v trestním řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 44.

⁹³ Tamtéž, s. 44-45.

⁹⁴ Tamtéž, s. 45.

⁹⁵ BOHUSLAV, Lukáš. *Dohoda o vině a trestu*. Praha: Wolters Kluwer, 2023, s. 85.

aplikace může být v tom kterém konkrétním případě velmi složitá. Vždy by však měla být z každé jednotlivé zásady zachována maxima.

Z toho vyplývá, že uplatnění zásady rychlosti trestního řízení *in concreto* silně ovlivňuje vztah k ostatním základním zásadám trestního řízení, a to zejména k zásadě stíhání jen ze zákonných důvodů, zásadě materiální pravdy, respektive zásadě zjišťování skutkového stavu bez důvodných pochybností, zásadě bezprostřednosti a zásadě zajištění práva na obhajobu. I kvůli tomu je potřeba jisté opatrnosti při uplatňování této základní zásady trestního řízení. Tato zásada sice zakládá důležité pravidlo pro osoby zúčastněné na řízení, aby trestní věc byla projednána a rozhodnuta v přiměřené lhůtě bez průtahů, ovšem nejedná se o pravidlo absolutní povahy, které by mohlo převážet nad jinými požadavky na orgány činné v trestním řízení, jako např. jejich povinnost opřít svá rozhodnutí o nepochybně pravdivě zjištěný skutkový stav, povinnost postupovat v souladu se zákonem, nezaujatě a nestranně, zjišťovat právně relevantní skutečnosti pokud možno ze zdrojů nejbližších dokazované skutečnosti, povinnost pečovat o obhajobu obviněného z úřední povinnosti atd.⁹⁶ Je tedy zřejmé, že v jednotlivém konkrétním případě může nad zásadou rychlosti převážet jiná zásada trestního řízení a uplatňování mnou zmíněného systému garancí práva na spravedlivý proces a základních zásad trestního řízení může být pro orgány činné v trestním řízení *in concreto* velmi složité.

Jinými slovy nalezení správného poměru mezi obecným zájmem na rychlém trestním řízení a obecným zájmem na náležitém, respektive věcně správném zjištění skutkového stavu a respektování procesních práv osob na řízení zúčastněných je klíčovým úkolem pro zákonodárce.⁹⁷

Kritérium rychlosti řízení, přestože je zcela jistě velmi důležité, by ovšem nemělo být pokud jde o jeho význam hypertrofováno a jeho význam musí být proporčně srovnáván s jinými legitimními společenskými a individuálními zájmy.⁹⁸

Na druhou stranu je třeba si uvědomit smysl a účel institutu dohody o vině a trestu, o němž jsem se výše zmiňoval. Pokud má proběhnout klasické hlavní líčení s dokazováním, může se stát, že bude odročeno; jedná-li se o skutkově složitější případy, většinou tomu tak bude. V případě, že dojde k naplnění podmínek v § 206a odst. 1 TR, zaujímá předseda senátu poněkud odlišnou roli. Primární úlohu by při sjednávání dohody o vině a trestu měl ovšem zastávat státní zástupce a v tomto směru by to měl být právě on, kdo má nést hlavní odpovědnost nad řádným

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ Srov. JELÍNEK, Jiří. Zásada rychlosti trestního řízení a právní úprava odvolání. In: VANDUCHOVÁ, Marie, GŘIVNA, Tomáš (eds.). *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 80.

⁹⁸ MUSIL, Jan. Rychlost trestního řízení – ústavněprávní aspekty. In: VANDUCHOVÁ, Marie, GŘIVNA, Tomáš (eds.). *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 209.

průběhem jejího sjednávání. Proto by měl vyvinout úsilí, aby k naplnění podmínek v § 206a odst. 1 TŘ nemuselo dojít a aby byla soudu buď rovnou předložen návrh na schválení dohody o vině a trestu, nebo aby proběhlo klasické hlavní líčení. Pokud přesto dojde k naplnění podmínek ve zmiňovaném ustanovení, mělo by podle mého názoru dojít k odročení hlavního líčení pouze jednou. Pokud by přesto k uzavření dohody o vině a trestu nedošlo, měl by se podle mého názoru uplatnit § 206b odst. 4 TŘ a pokračovat v hlavním líčení na podkladě původní obžaloby. Tímto postupem jsou podle mého názoru zachovány účel a podstata dohody o vině a trestu.

4.2 Shrnutí

Primárním účelem institutu dohody o vině trestu je zrychlení a zefektivnění trestního řízení. Jako klíčovou spařují zásadu rychlosti a hospodárnosti. Tyto zásady však nemohou působit absolutně, pokud existují i jiné okolnosti, ke kterým je třeba přihlídnout tak, aby věc byla spravedlivě rozhodnuta.

K odročení hlavního líčení za účelem sjednání dohody o vině a trestu by podle mého názoru mělo docházet jen zcela ojediněle. Pokud k tomu přesto dojde, mělo by k tomu podle mého názoru dojít jen jednou a pokud by ani přesto ke sjednání dohody o vině a trestu nedošlo, měl by se uplatnit § 206b odst. 4 TŘ tak, aby zůstal naplněn smysl a účel institutu dohody o vině a trestu.

5 Možnost podání návrhu na schválení a uzavření dohody o vině a trestu v hlavním líčení

Zajímavá a také pro praxi možná problematická je otázka, dokdy může státní zástupce podat návrh na schválení dohody o vině a trestu a jestli má soud možnost uzavřít dohodu o vině a trestu uprostřed hlavního líčení. Zákon zde totiž neomezuje časový moment a neuvádí kdy, respektive zda se tak může stát, což může být pochybením.⁹⁹

5.1 Analýza

Uvedené otázky spatřuji jako problematické, a to zejména pro aplikační praxi. Na to upozorňuje i David Texl¹⁰⁰ a domnívá se, že uvedené okolnosti mohou být zejména pro praxi nedostatkem právní úpravy ze strany zákonodárce.¹⁰¹ Zmíněný autor demonstruje problematiku na praktickém příkladu, kdy se provede dokazování a obviněný poté zjistí, že důkazy v jeho neprospěch jsou dostatečné a zproštění jeho viny tak nepřichází na pořad dne. V tento okamžik může ovšem obviněný pořád podat návrh na sjednání dohody o vině a trestu, kdy bude mít pro své jednání pouze jediný motiv, a to zmírnění jemu hrozícímu trestu. David Texl soudí, že z takové situace by těžil jen obviněný a došlo by k popření smyslu a účelu dohody o vině a trestu.¹⁰² Dle mého názoru je ovšem problematika možnosti týkající se uzavření dohody o vině a trestu v hlavním líčení poněkud složitější.

Objevuje se názor¹⁰³, že již ve fázi přípravy na hlavní líčení by měl obhájce vysvětlit obžalovanému, že novela č. 333/2020 Sb. umožnila sjednání dohody o vině a trestu mezi ním a státním zástupcem v situacích, jestliže to předseda senátu vzhledem k okolnostem případu má za vhodné. Obžalovanému by měl být předestřen tento postup a důsledky s ním spojené, i to, že předseda senátu má v adekvátních případech možnost zjišťovat kromě stanoviska státního zástupce a poškozeného, pokud je přítomen, také jeho názor týkající se tohoto postupu. Jestliže bude obžalovaný obeznámen o variantách vyplývajících z § 206b odst. 1 TR ve fázi přípravy k hlavnímu líčení, bude mít dostatek prostoru připravit si svůj náhled na danou situaci tak, aby nereagoval unáhleně v jednací síni soudu.¹⁰⁴ S tímto pojetím se ztotožňuji. Předseda senátu by

⁹⁹ Obdobně TEXL, David. *Dohoda o vině a trestu uzavřená v hlavním líčení – Qui bono* [online]? Právní prostor, 26. května 2021 [cit. 30. června 2024]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/dohoda-o-vine-trestu-uzavrena-v-hlavnim-liceni-qui-bono>.

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ VANTUCH, Pavel. Vyjádření obžalovaného k obžalobě v hlavním líčení po výzvě předsedy senátu. *Bulletin advokacie*, 2022, č. 6, s. 30.

¹⁰⁴ Tamtéž.

měl v hlavním líčení sloužit jako jakási pojistka pro případ, že by obžalovaný trval na sjednání dohody o vině a trestu pouze ve snaze zneužít tento institut, a pokud by vzhledem k okolnostem případu neměl za vhodné dohodu o vině a trestu sjednat, neměl by to povolit.

Obžalovaný by ovšem měl dostat informaci, že jestliže on, stejně jako státní zástupce, zaujmou shodný postoj ohledně zájmu o jednání o dohodě o vině a trestu, předseda senátu hlavní líčení na nezbytnou dobu přeruší nebo odročí za účelem sjednání dohody o vině a trestu mimo hlavní líčení. Nemá však povinnost takovému návrhu vyhovět, ať už jej podá obžalovaný, či státní zástupce.¹⁰⁵

Obhájce by měl obžalovaného obeznámit s tím, že státní zástupce měl možnost sjednat s ním dohodu o vině a trestu a podat soudu návrh na její schválení již ve fázi vyšetřování, pokud jeho výsledky dostatečně prokazovaly závěr, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný. Stává se, že obviněný podal státnímu zástupci návrh na sjednání dohody o vině a trestu už po skončení vyšetřování, k jejímu sjednání ovšem poté nedošlo. Jestliže se předseda senátu domnívá, že sjednání dohody o vině a trestu je vhodné, měl by obžalovaný projevit zájem o její sjednání a neměl by se nechat ovlivnit zmíněným dřívějším názorem státního zástupce u skončení vyšetřování. Státní zástupce může až před soudem projevit souhlas s jednáním o dohodě.¹⁰⁶ V zájmu zásad rychlosti a hospodárnosti trestního řízení se ale domnívám, že pokud by již ve fázi vyšetřování bylo zřejmé, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný, měl by státní zástupce projevit zájem dohodu o vině a trestu s obviněným sjednat. Pokud předseda senátu neprojeví účelnost dohody o vině a trestu, může obžalovaný podat návrh na její sjednání za použití stejných argumentů jako ve fázi skončení vyšetřování.¹⁰⁷

Poněkud odlišná je situace tehdy, jestliže sjednání dohody o vině a trestu po skončení vyšetřování či po nařízení hlavního líčení dle § 196 odst. 2 písm. b) TŘ nenavrhl obhájce, ale státní zástupce. Poté by neměl obžalovaný v hlavním líčení ukvapeně projevit souhlas s jednáním o této dohodě. Souhlasit by měl snad pouze ve dvou případech. Jednak tehdy, pokud se stal stíhaný skutek, který je trestným činem, a obviněný jej spáchal (viz § 175a odst. 1 TŘ) a učinil prohlášení o své vině či se k jeho spáchání doznal (viz § 175a odst. 3 TŘ). Nebo také tehdy, jestliže je pachatelem trestného činu, ze kterého byl obžalován, i když si nemyslí, že naplnil podmínky podle § 175a odst. 1, 3 TŘ.¹⁰⁸ Pokud má obžalovaný obhájce, měl by

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ Tamtéž.

obžalovanému náležitě vysvětlit jeho procesní postavení a možnosti; tím spíše, jedná-li se o případ nutné obhajoby.

Podle Jiřího Muláka a Jana Provazníka ovšem může dojít k situaci, kdy až na podnět zjištění nastalé situace obžalovaným, která se týká právního následku, o který bude státní zástupce v hlavním líčení usilovat, projeví obžalovaný snahu iniciovat se státním zástupcem vyjednávání o dohodě o vině a trestu, ovšem uvedení autoři se domnívají, že k takovým případům bude docházet spíše výjimečně. Jestliže by totiž na jakékoli straně už v přípravném řízení byla snaha ohledně uzavření dohody o vině a trestu, dostávají se při vyjednávání o ní představy obou stran ohledně adekvátní výši trestu na pořad dne. „*Ostatně dotáhl-li státní zástupce věc až k podání obžaloby, zpravidla úspora času, který by strávil na hlavním líčení, již nebude tak výraznou motivací, aby byl ke sjednání dohody o vině a trestu ještě v tomto okamžiku ochoten.*“¹⁰⁹ I v případě, kdyby nastala situace, kdy by až po podání obžaloby by obžalovaný poprvé po seznámení s ní projevil snahu dohodu o vině a trestu uzavřít, nic by nebránilo tomu, aby dal podnět k jednání o této dohodě a aby soud hlavní líčení odročil na potřebnou dobu nebo zrušil jeho nařízení v situaci, kdy by dohoda poté byla skutečně sjednána.¹¹⁰ S tímto názorem souhlasím.

Mohou ovšem nastat varianty, kdy obžalovaný nemá důvod chtít jednat o dohodě o vině a trestu, a to tehdy, když se v přípravném řízení objevily důkazy i ve prospěch obviněného, typicky pokud sám obviněný stíhaný skutek nespáchal. Jestliže se obžalovaný i jeho obhájce domnívají, že důkazy, které mají být provedeny v hlavním líčení, neprokáží, že obviněný spáchal skutek, pro který je stíhán, je pro něj irelevantní o dohodě o vině a trestu jednat. Stejná situace by nastala tehdy, pokud by měl předseda senátu za to, že by bylo žádoucí dohodu o vině a trestu sjednat a tento zájem projeví i státní zástupce, třeba jen kvůli riziku, že v hlavním líčení neunese důkazní břemeno, a kvůli tomu se obává, že soud zproští obžalovaného obžaloby ve smyslu § 226 odst. 1 písm. c) TŘ.¹¹¹

Pokud se jedná o soud, jeho úloha by se v tomto ohledu měla omezit na jakéhosi hlavního pozorovatele či hodnotitele sjednaných podmínek dohody o vině a trestu. Určitou výjimku zde představuje oprávnění iniciovat sjednání dohody o vině a trestu v hlavním líčení ve smyslu § 206b odst. 1 TŘ, podle kterého „*má-li předseda senátu vzhledem k okolnostem případu za to, že by bylo vhodné sjednání dohody o vině a trestu, poučí obžalovaného o možnosti*

¹⁰⁹ MULÁK, Jiří, PROVAZNÍK, Jan. Dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. na základní zásady trestního řízení. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 11, s. 43.

¹¹⁰ Tamtéž.

¹¹¹ VANTUCH, Pavel. *Výjádření obžalovaného k obžalobě...*, s. 30.

takového postupu a o důsledcích s tím spojených. Poté zjistí stanovisko obžalovaného, státního zástupce a poškozeného, je-li přítomen, k takovému postupu.“¹¹²

Soud by se měl zdržet zásahů do obsahu vyjednávání o dohodě o vině a trestu a v soudní síni by měl být obezřetný pokud jde o sdělení jeho stanoviska, za jakých okolností by bylo možné dohodu o vině a trestu sjednat a následně z jeho strany schválit. V tomto ohledu je nutno se držet vymezení jeho pozice, přestože je zřejmé, že v aplikační praxi se mohou vyskytnout různé situace, kdy je zásah soudu v rámci konkrétního trestního řízení potřebný.¹¹³ S tímto názorem se ztotožňují; ostatně je zřejmé, že úloha soudu je při sjednávání, respektive schvalování dohody o vině a trestu a v trestním řízení vůbec oproti úloze státního zástupce poněkud odlišná.

Podle Pavla Vantucha se občas ovšem stává, že po přednesu obžaloby v hlavním líčení předseda senátu ve smyslu § 206b odst. 1 TŘ sdělí státnímu zástupci i obžalovanému, že „*vzhledem k okolnostem případu by bylo vhodné sjednání dohody o vině a trestu.*“¹¹⁴ Obhájce obžalovaného by pak měl v hlavním líčení jistě zaznamenat, že předseda senátu, jenž nenašel důvod pro sjednání dohody o vině a trestu po návrhu obhajoby na předběžné projednání obžaloby podle § 186 písm. g) TŘ, následně v hlavním líčení spatřil důvod pro její sjednání podle § 206 odst. 1 TŘ. K tomuto stanovisku zaujal postoj navzdory tomu, že obě zmíněná ustanovení jsou formulována stejně: „*vzhledem k okolnostem případu by bylo vhodné sjednání dohody o vině a trestu.*“¹¹⁵ K tomu uvedený autor dodává, že během hlavního líčení postřehne obhájce užití formulace v § 206b odst. 1 TŘ jen zřídka a většinou to postřehne z neakustického záznamu z hlavního líčení, zejména až z protokolu o něm.¹¹⁶ V těchto případech obhajoba neví, proč předseda senátu změnil své stanovisko; navíc první den hlavního líčení vychází předseda senátu z obžaloby a spisu, které měl k dispozici už v okamžiku návrhu obhajoby na předběžné projednání obžaloby podle § 186 písm. g) TŘ. Důvod změny stanoviska by mohl ozřejmit jen předseda senátu v okamžiku poučení obžalovaného v hlavním líčení, a to tehdy, když poukáže na vhodnost sjednání dohody o vině a trestu, k čemuž ovšem podle Pavla Vantucha v praxi nedochází.¹¹⁷

Poté může nastat situace, kdy předseda senátu prostuduje spis až poté, co nařídí hlavní líčení, a zjistí, že obsahuje rovněž důkazy ve prospěch obžalovaného, které státní zástupce

¹¹² BOHUSLAV, Lukáš. *Dohoda o vině a trestu*. Praha: Wolters Kluwer, 2023, s. 178.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ VANTUCH, Pavel. *Výjádření obžalovaného k obžalobě...*, s. 30.

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ Tamtéž.

v obžalobě neuvedl. Poukáže poté na variantu sjednání dohody o vině a trestu ve smyslu § 206b odst. 1 TŘ, neboť má snahu na samotném začátku hlavního líčení vyhnout se náročnému dokazování, a hlavní líčení tak zkrátit a urychlit.¹¹⁸ Tento postup je velmi efektivní a navíc zcela reflektuje základní zásady trestního řízení.

K problematice rovněž existuje judikatura. V případě neschválení dohody o vině a trestu sjednané až v řízení před soudem a předložené v hlavním líčení se použije speciální úprava podle § 206b odst. 4 TŘ, která vylučuje postup podle § 314r odst. 2 věty druhé a třetí TŘ. S ohledem na uvedené tedy platí omezení vyplývající z § 141 odst. 2 věty druhé TŘ, podle něhož lze usnesení soudu napadnout stížností jen v těch případech, kde to zákon výslovně připouští a jestliže soud rozhoduje v prvním stupni.¹¹⁹

V uvedeném případě se jednalo o to, že soud prvního stupně usnesením neschválil dohodu o vině a trestu uzavřenou mezi státním zástupcem vrchního státního zastupitelství a obviněným, který byl zastoupen obhájcem. Tato dohoda byla předložena v průběhu hlavního líčení. V usnesení přiznal obviněnému právo stížnosti proti uvedenému usnesení, a to včetně jejího odkladného účinku. Obviněný následně podal v zákonné lhůtě stížnost a soud prvního stupně předložil věc s podanou stížností k rozhodnutí stížnostnímu soudu. Ten ve svém rozhodnutí dospěl k závěru, že proti napadenému usnesení soudu prvního stupně, které bylo vyhlášeno až ve stadiu řízení před soudem v rámci hlavního líčení, zákon nepřipouští možnost opravného prostředku, a proto stížnost podanou obviněným zamítl dle § 148 odst. 1 písm. a) TŘ.¹²⁰ Proti usnesení stížnostního soudu podal ministr spravedlnosti stížnost pro porušení zákona ve prospěch obviněného. Podle něj stížnostní soud tím, že odepřel obviněnému právo stížnosti proti uvedenému usnesení soudu prvního stupně, porušil § 148 odst. 1 písm. a) TŘ a § 314r odst. 2 TŘ ve spojení s § 206b odst. 3 TŘ v neprospěch obviněného. Ministr zdůraznil dosavadní průběh řízení ve věci obviněného a dalších stíhaných osob a zdůraznil také to, že už v přípravném řízení se obviněný zcela doznal k trestné činnosti, pro kterou byl stíhán, a požádal o status spolupracujícího obviněného, který mu ovšem nebyl udělen.¹²¹

Obviněný se poté znovu doznal i u hlavního líčení. Podle ministra spravedlnosti právní názor uvedený v rozhodnutí stížnostního soudu nevyplýval z uvedené právní úpravy a nebyl také argumentačně podložen, protože dle § 175a odst. 1 TŘ je předpokladem pro zahájení jednání o dohodě o vině a trestu okolnost, že výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr,

¹¹⁸ Tamtéž, s. 31.

¹¹⁹ Nejvyšší soud: usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2022, sp. zn. 5 Tz 32/2022.

¹²⁰ Tamtéž.

¹²¹ Tamtéž.

že se skutek stal a že je trestným činem. Nejvyšší soud posuzovanou věc vyhodnotil tím způsobem, že jestliže je dohoda o vině a trestu předložena až v průběhu hlavního líčení, použije se § 206b TŘ, který je speciální právní úpravou ve vztahu k § 314o a násl. TŘ. Dle § 206b odst. 3 TŘ se po přednesení návrhu na schválení dohody o vině a trestu státním zástupcem postupuje přiměřeně dle 314q odst. 3 až 5 TŘ a 314r TŘ. Nejvyšší soud nesouhlasil pokud šlo o to, že právní úprava v § 206b odst. 4 TŘ dává možnost kdykoliv v průběhu řízení před soudem prvního stupně schválit uzavřenou dohodu o vině a trestu. Podle jeho názoru systematické zařazení posledního uvedeného zákonného ustanovení do právní úpravy počátku hlavního líčení indikuje závěr, že tento postup je možný a vhodný zejména na počátku hlavního líčení před zahájením dokazování soudem prvního stupně. Jestliže není schválena dohoda o vině a trestu, která byla sjednána až v průběhu řízení před soudem, dle § 206b odst. 4 TŘ pokračuje soud v hlavním líčení na základě původní obžaloby. Pokud je dohoda o vině a trestu sjednána až v řízení před soudem a předložena v hlavním líčení, v případě jejího neschválení se užije speciální právní úprava dle § 206b odst. 4 TŘ a tato úprava vylučuje postup dle § 314r odst. 2 věty druhé a třetí TŘ.¹²²

S uvedeným názorem se ztotožňuji, neboť pokud by došlo ke schválení dohody o vině a trestu po zahájení dokazování nebo uprostřed hlavního líčení, byly by dotčeny zásady rychlosti a hospodárnosti. Navíc smysl a účel této dohody spočívá právě v tom, aby se trestní řízení zrychlilo a zefektivnilo; soud až na výjimku v § 206b odst. 1 TŘ rozhoduje toliko o schválení či neschválení jemu předložené dohody (ve druhém případě by se pokračovalo v hlavním líčení na podkladě původní obžaloby) a dohoda o vině a trestu by neměla přijít na pořad dne uprostřed hlavního líčení, zejména po náročném dokazování.

Judikatura dále vyslovila názor, že dohoda o vině a trestu, prohlášení viny obviněným a označení nesporných skutečností jsou tři samostatné procesní instituty, které nelze u téhož skutku vzájemně kombinovat. Pokud tedy soud podle § 206c odst. 4 TŘ přijal prohlášení viny, je nadbytečné a nesprávné, aby se následně dotazoval stran, které ze skutečností, jichž se prohlášení viny týká, pokládají za nesporné. Podle § 206c odst. 6 TŘ je ovšem povinen v usnesení uvést, že dokazování v rozsahu, v jakém obžalovaný prohlásil vinu, se neprovede.¹²³

Zde byl obžalovaný uznán vinným zvláště závažným zločinem vraždy dle § 140 odst. 1 TZ a krajský soud mu za něj uložil souhrnný trest odnětí svobody v trvání deseti let. Soud rovněž uložil obžalovanému povinnost nahradit náklady vynaložené na ošetřování poškozeného. Obžalovaný se proti rozsudku odvolal a v jeho odůvodnění zdůraznil, že se ke

¹²² Tamtéž.

¹²³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 2. 2023, sp. zn. 7 To 3/2023.

skutku doznal. Z procesního hlediska tedy prohlásil svou vinu dle § 206c TŘ. Vrchní soud uvedl, že krajský soud měl postupovat přiměřeně dle § 314q odst. 3 TŘ a v podstatě tak nečinil, neboť se nedotázal obžalovaného, jestli je mu zřejmé, co tvoří podstatu skutku, jaká je právní kvalifikace, a jaké trestní sazby zákon stanoví na trestný čin, který je ve skutku spatřován (přiměřeně viz § 314q odst. 3 písm. a) TŘ). Rovněž se obžalovaného nedotázal, jestli prohlášení o tom, že spáchal skutek, pro který je stíhán, učinil dobrovolně a bez nátlaku a byl poučen o svých právech na obhajobu (přiměřeně viz § 314q odst. 3 písm. b) TŘ).¹²⁴

Kvůli faktické vědomosti obžalovaného o potřebných skutečnostech ovšem vrchní soud shledal uvedená pochybení jako nepodstatná, ovšem vyjádřil se, aby příště v obdobných případech krajský soud naplnil literu zákona dle § 206c odst. 2 TŘ (přiměřené použití § 314q odst. 3 TŘ). V uvedené věci se jednalo o to, že dohoda o vině a trestu, prohlášení viny obviněným a označení nesporných skutečností jsou tři samostatné instituty, které mají rovněž svá procesní pravidla a průběh. Nelze je tedy vzájemně kombinovat. Pokud tak krajský soud přijal prohlášení viny dle § 206c odst. 4 TŘ, měl poté povinnost dle § 206c odst. 6 TŘ uvést, že se nebude provádět dokazování v rozsahu prohlášení viny. Neměl být použitý odlišný institut, tj. označení nesporných skutečností; navíc § 206d TŘ explicitně tento postup právě při sjednání dohody o vině a trestu a při prohlášení viny vylučuje.¹²⁵

Je tedy zřejmé, že problematika možnosti uzavření dohody o vině a trestu v hlavním líčení je složitější než se na první pohled může jevit a je nutno ji vždy zkoumat *in concreto*.

5.2 Shrnutí

Smysl a účel dohody o vině a trestu spočívá v tom, aby se zrychlilo, respektive zefektivnilo trestní řízení. Pokud by došlo ke schválení dohody o vině a trestu po zahájení dokazování nebo uprostřed hlavního líčení, byly by dotčeny zásady rychlosti a hospodárnosti. Klíčovou úlohu zastává v problematice dohody o vině a trestu státní zástupce. Varianta sjednání a případného schválení dohody o vině a trestu by neměla být relevantní uprostřed hlavního líčení, zejména po náročném dokazování. Z těchto důvodů se domnívám, že státní zástupce má možnost podat návrh na schválení dohody o vině a trestu do okamžiku zahájení dokazování v hlavním líčení a že je nežádoucí, aby měl soud možnost uzavřít dohodu o vině a trestu uprostřed hlavního líčení.

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ Tamtéž.

6 Dohoda o vině a trestu v rámci institutu účastenství či organizované zločinecké skupiny

V následující kapitole se budu zabývat otázkou, jakým způsobem vyřešit situaci, kdy je spáchán trestný čin v rámci institutu účastenství či organizované zločinecké skupiny a např. jeden ze spolupachatelů podá návrh na uzavření dohody o vině a trestu a druhý nikoliv.

Institut účastenství jakožto kvalifikovaná forma trestné součinnosti dvou i více osob je definován jako úmyslná forma účasti na trestném činu, směřuje proti témuž určitému konkrétnímu chráněnému zájmu a sleduje se jí stejný následek.¹²⁶ Organizovaná zločinecká skupina je definována v § 129 TZ jako společenství nejméně tří trestně odpovědných osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností, které je zaměřeno na soustavné páchání úmyslné trestné činnosti.

K problematice se váže rozsudek Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) 63703/19 *Mucha proti Slovensku*.¹²⁷

6.1 Rozsudek ESLP *Mucha proti Slovensku*

V citovaném rozhodnutí se jednalo o to, že stěžovatel byl členem organizované zločinecké skupiny a byl s dalšími devíti členy skupiny obviněn ze založení a podpory zločinecké skupiny a dalších násilných trestných činů. Nejprve bylo rozhodnuto, že vůči všem obviněným bude vedeno společné řízení, ale toto rozhodnutí bylo poté zčásti nahrazeno rozhodnutími o vyloučení osmi obviněných k samostatnému stíhání, protože všichni byli připraveni uzavřít dohodu o vině a trestu.¹²⁸ V osmi samostatně vedených řízeních proti spolupachatelům stěžovatele byly uzavřeny dohody o vině a trestu, které byly předloženy ke schválení Specializovanému trestnímu soudu. Řízení proti osmi spolupachatelům stěžovatele bylo skončeno rozsudkem Specializovaného trestního soudu a dvěma samostatnými rozsudky, přičemž veškerá tato řízení byla vedena před jedním tříčlenným senátem Specializovaného trestního soudu, jehož členové byli soudci z povolání a stejný senát vynesl i výše uvedené rozsudky.¹²⁹

Z rozsudků plynulo, že po schválení dohod o vině a trestu, které byly uzavřeny mezi výše uvedenými spolupachateli a státním zástupcem, shledal Specializovaný trestní soud tyto

¹²⁶ ŘÍHA, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 8. vydání. Praha: Leges, 2022, s. 312.

¹²⁷ ESLP: rozsudek výboru (1. sekce) ESLP ze dne 25. 11. 2021, *Mucha proti Slovensku*, č. 63703/19.

¹²⁸ Tamtéž, body 5-7.

¹²⁹ Tamtéž, body 8-10.

osoby vinnými podle obžaloby a odsoudil je k trestům odnětí svobody, přičemž výroky těchto rozsudků byly formulovány stejně jako v případě odsuzujícího rozsudku, ve kterém shledá soud obžalovaného vinným z trestného činu spáchaného přesně skutkově vymezeným jednáním a uloží mu trest. V projednávaném případě odkazovalo přesné skutkové vymezení některých trestných činů připisovaných spolupachatelům na stěžovatele. Specializovaný trestní soud projednal případ stěžovatele v samostatném řízení ve stejném složení senátu, v jakém byly projednány případy ostatních spolupachatelů. Rozsudkem jej uznal vinným podle obžaloby a odsoudil jej k trestu odnětí svobody na 23 let.¹³⁰

Stěžovatel podal proti odsuzujícímu rozsudku odvolání, dovolání a posléze také ústavní stížnost. Kromě jiného namítal, že mu bylo upřeno právo na projednání věci nestranným soudem a být považován za nevinného, protože rozsudky, kterými byli odsouzeni jeho údajní spolupachatelé, předjímaly posouzení jeho vlastního případu a byly vyneseny shodným senátem, který projednával jeho věc. Jeho námitky ovšem byly zamítnuty. ESLP uvedl, že ze stížnosti vyplývaly dvě vzájemně propojené námitky, a to, že trestní řízení nebylo vedeno před nestranným soudem a nebylo zaručeno právo na presumpci neviny. Stěžovatelovy konkrétní námitky byly založeny na okolnosti, že byl souzen a odsouzen stejným soudem, který předtím odsoudil jeho spolupachatele za trestné činy spáchané ve spolupachatelství se stěžovatelem, a že tyto činy vymezil tak, aby bylo zřejmé, že je stěžovatel také spáchal. Proto jestliže se stěžovatel dovolával čl. 6 odst. 2 Úmluvy, když namítal, že rozsudky, kterými byli odsouzeni jeho spolupachatelé, měly nepříznivý dopad na trestní řízení proti němu, jednalo se podle ESLP vlastně o stejnou základní otázku.¹³¹

ESLP rovněž dodal, že rozsudky vynesené proti stěžovatelovým spolupachatelům nebyly založeny na posouzení důkazů, ale na dohodách o vině a trestu, což ovšem ESLP nepovažoval za rozhodující, protože za prvé zatímco v rámci Úmluvy existují různé způsoby postupů a opatření pro jednání o dohodě o vině a trestu, je na Slovensku zaveden postup jednání o vině a trestu, který vede k odsouzení. Za druhé ESLP uvedl, že rozsudky, kterými byly schváleny dohody o vině a trestu stěžovatelových spolupachatelů, obsahovaly podrobný popis skutků, kterými měli trestné činy spáchat, včetně role, kterou v nich měl stěžovatel jako spolupachatel, a dále že přesný skutkový popis některých jimi spáchaných trestných činů byl shodný s přesným skutkovým popisem trestných činů připisovaných stěžovateli. Přestože tyto rozsudky neobsahovaly samostatný závěr o vině stěžovatele, je třeba na ně nahlížet ve světle znaků skutkových podstat daných trestných činů, a to zejména založení a podporování

¹³⁰ Tamtéž, body 11-16.

¹³¹ Tamtéž, body 19-48.

organizované zločinecké skupiny, které předpokládá koordinované jednání ze strany spolupachatelů. Odsouzení stěžovatelových spolupachatelů za tyto trestné činy na základě uvedeného popisu jejich skutků, který obsahoval i přesné skutkové vymezení konkrétní role stěžovatele, tak v zásadě mohlo vyvolat pochybnosti, zda soud nepředjímal otázku o tom, zda stěžovatel naplnil všechny podmínky nezbytné k tomu, aby mohlo být usuzováno, že předmětné trestné činy spáchal.¹³²

Podle ESLP jsou trestní soudy povinny prokázat skutečnosti relevantní pro posouzení právní odpovědnosti obviněného tak důkladně a přesně, jak je to možné, a nesmí prezentovat rozhodující skutečnosti jako pouhá obvinění nebo podezření. To platí i ve vztahu ke skutečnostem týkajícím se účasti třetích osob. Jestliže ovšem mají být takové skutečnosti uvedeny, soud by neměl poskytnout více informací, než je nutné pro posouzení právní odpovědnosti obviněných. Kromě toho ESLP také konstatoval, že i když je zákon jasný v tom, že nepovoluje vyvozování jakýchkoliv závěrů o vině osoby z trestního řízení, jehož se neúčastní, odůvodnění trestního soudu v konkrétním případě musí být formulováno tak, aby nevznášelo pochybnosti o možném předčasném rozhodnutí o vině stěžovatele, a tedy neohrozilo spravedlivé posouzení obvinění vznesených proti němu v samostatném řízení. Pokud jde o míru podrobnosti odkazů obsažených v rozsudcích vynesených proti spolupachatelům stěžovatele na jiného spolupachatele se zvláštním postavením v organizované skupině a jeho rolí v konkrétních žalovaných skutcích, ESLP zpochybňuje, že bylo nutné stěžovatele individuálně označit. Může se totiž zdát, že zásadním bodem v právní klasifikaci žalovaných skutků byla účast spolupachatele se specifickým postavením nebo úlohou, spíše než přítomnost konkrétní osoby.¹³³

Nakonec ESLP shledal porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.¹³⁴

6.2 Analýza

Je nutno si uvědomit, že institut dohody o vině a trestu se dotýká téměř všech záruk běžného trestního procesu (presumpce neviny, rovnosti občanů před zákonem, proporcionality sankce, transparentnosti procesu a jeho veřejné kontroly atd.). Toto řešení proto může být v souladu se zásadami trestního řízení a požadavky na ochranu lidských práv vůbec jen tehdy,

¹³² Tamtéž, body 53-55.

¹³³ Tamtéž, body 58-60.

¹³⁴ Tamtéž, bod 68.

jestliže jeho využití doprovází přiměřené záruky.¹³⁵ Na druhou stranu institut dohody o vině a trestu jako takový v podstatě nelze považovat za postup, jenž by měl být v rozporu s právem na spravedlivý proces.¹³⁶

Judikatura již před delší dobou dovodila, že spolupachatelství je hmotněprávní institut a že skutečnost, že čin byl spáchán ve spolupachatelství, nijak nevylučuje, aby vůči jednomu ze spolupachatelů (či vůči některým z nich) bylo vedeno samostatné trestní řízení.¹³⁷ Toto rozhodnutí považuji za velmi důležité, neboť dle mého názoru naznačuje, jakým směrem by se měly ubírat úvahy ohledně řešení dané problematiky. K tomu bych dodal, že je nutno mít na zřeteli čl. 6 odst. 1 a 2 Úmluvy, jež v příslušných částech stanoví, že každý má právo na to, aby jeho záležitost byla projednána nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem, a každý, kdo je obviněn z trestného činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem. Stejně tak je nutno při řešení daného problému dbát na další zásady trestního řízení vymezené na podústavní úrovni.

Na Slovensku, jehož právní úpravou se v rámci dohody o vině a trestu náš zákonodárce zřejmě nejvíce inspiroval, existuje alespoň stanovisko ze dne 5. 4. 2017¹³⁸, které sjednocuje rozdílný výklad a použití některých ustanovení slovenského trestního řádu, která se týkají presumpce neviny a nestrannosti soudu v kontextu sjednávání dohody o vině a trestu. Zabývá se tedy ovšem pouze otázkami zákonnosti. Podle tohoto stanoviska by nestrannost soudu, který postupně odsoudil jednotlivé spolupachatele, měla být posuzována z pohledu nezúčastněného pozorovatele, který je však alespoň srozuměn se základními zárukami použitelnými v řízení.¹³⁹ Pomineme-li ovšem možnost, že by nezúčastněný pozorovatel těmto postupům adekvátně rozuměl a vzhledem k tomu, že soudní výklad použitelných pravidel se lišil tak, že si vyžádal sjednocení vydáním uvedeného stanoviska, ESLP dodává, že toto stanovisko se vůbec nezabývalo jazykovým ani jiným hlediskem stěžovatelem napadených rozsudků.¹⁴⁰ Právě pro značnou neurčitost pojmu nezúčastněný pozorovatel také nepovažuji dané stanovisko za vhodné řešení daného problému. Přesto však spatřuji určité dílčí pozitivum v tom, že se o to alespoň pokusilo. V našem právním řádu řešení tohoto problému zcela chybí.

¹³⁵ ŘÍHA, Jiří. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2265 (§ 175a).

¹³⁶ KMEC, Jiří. In: KMEC, Jiří a kol. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 780 (čl. 6).

¹³⁷ Nejvyšší soud: usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2011, sp. zn. 7 Tdo 922/2011.

¹³⁸ Stanovisko Nejvyššího soudu Slovenské republiky ze dne 24. 4. 2017, sp. zn. Tpj 11/2017.

¹³⁹ Tamtéž.

¹⁴⁰ ESLP: rozsudek výboru (1. sekce) ESLP ze dne 25. 11. 2021, *Mucha proti Slovensku*, č. 63703/19, bod 63.

Náš TR zakotvuje v § 20 odst. 1 zásadu, že proti všem obviněným, jejichž trestné činy spolu souvisí, se koná společné řízení, nebrání-li tomu důležité důvody. Souvislost trestních věcí může být v podstatě dvojího druhu, a to subjektivní (v osobě), nebo objektivní (ve věci). Ta je dána v případě, jestliže existuje vnitřní vztah mezi trestnými činy několika osob, např. jestliže se jedná o spolupachatelství.¹⁴¹ Právě formulí „*nebrání-li tomu důležité důvody*“ považuji za klíčovou a okolnost, že např. jeden z pachatelů podá návrh na uzavření dohody o vině a trestu, bych pod takové důležité důvody pořadil. Zákodárce s touto variantou zřejmě nepočítal a bude zajímavé sledovat, jakým způsobem na tuto skutečnost případně zareaguje naše judikatura. Poté se nabízí řešení, aby osoba, která je souzena samostatně, byla souzena jiným samosoudcem nebo jiným senátem téhož soudu, aby tak byla maximálně naplněna zásada presumpce neviny a právo na nezávislého a nestranného soudce v souladu s judikaturou ESLP. Toto řešení by ovšem mělo tu nevýhodu, že by muselo znovu ve věci proběhnout hlavní líčení, a nebylo by tak plně v souladu se zásadou rychlosti a hospodárnosti, jakož i procesní ekonomie.

Dle mého názoru by ovšem měly převážet zásada presumpce neviny a právo na nezávislého, nestranného a zákonného soudce nad zásadou procesní ekonomie, neboť ta by neměla upozadit zásady, které z mého pohledu hrají nejen v trestním procesu mnohem důležitější roli. Navíc by při objektivní souvislosti mělo být konání společného řízení pouhou možností, kterou by mohly odůvodnit právě zásady procesní ekonomie a rychlosti řízení.¹⁴² Přestože je zásada rychlosti řízení rovněž stěžejní, neměla by být zneužita na úkor zmíněných zásad. Právě zde spatřuji možné riziko, kdy by soudci mohli obcházet tyto zásady za účelem „ulehčit si práci“ či ve snaze „zbavit se spisu.“

Dále dle § 25 TR může být z důležitých důvodů příslušnému soudu věc odňata a přikázána jinému soudu téhož druhu a stupně; o odnětí a přikázání rozhoduje soud, který je oběma soudům nejbližší společně nadřízen. Praxe za důležité důvody hodnotí např. vyloučení pochybností o nestrannosti soudního řízení, ovšem delegace nemá nikdy sloužit jako prostředek k porušení nebo obcházení zásady, že obviněný nesmí být odňat svému zákonnému soudci, jak vyplývá z čl. 38 odst. 1 Listiny.¹⁴³ Vyloučení pochybností o nestrannosti soudního řízení v rámci návrhu na uzavření dohody o vině a trestu bych pod formulí „*důležité důvody*“ rovněž pořadil a i zde by dle mého názoru mělo převážet právo na zákonného soudce nad zásadou

¹⁴¹ PÚRY, František. In: FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 151.

¹⁴² JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 9. vydání. Praha: Leges, 2022, s. 661.

¹⁴³ Tamtéž, s. 665.

procesní ekonomie, což ostatně také zdůrazňuje v citované pasáži uvedeného komentáře prof. Jelínek.

Aby se předešlo opakování hlavního líčení, navrhuji proto takový postup, aby již v přípravném řízení, respektive před konáním hlavního líčení bylo zřejmé stanovisko spolupachatelů ohledně případného uzavření dohody o vině a trestu. Poté aby byli spolupachatelé rozděleni na dvě skupiny a následně souzeni odlišnými samosoudci nebo odlišnými senáty téhož soudu podle toho, zda sjednali dohodu o vině a trestu či nikoliv.

Uvedené řešení klade jistě velké nároky na státního zástupce, ovšem ty na něj klade již samotný proces sjednávání dohody o vině a trestu a podstata a smysl tohoto institutu vůbec. Soudce při něm má plnit úlohu poněkud odlišnou. Připouštím rovněž, že tento postup není zcela v souladu se zásadou rychlosti, hospodárnosti a zejména procesní ekonomie, ovšem dle mého názoru je jím naplněna zásada presumpce neviny a právo na nezávislého, nestranného a zákonného soudce. Právě tyto zásady by podle mého názoru měly převážet.

6.3 Shrnutí

V souladu s judikaturou ESLP, Ústavou, Listinou i trestními předpisy navrhuji, aby v případě, že dojde ke spáchání trestného činu v rámci institutu účastenství či organizované zločinecké skupiny a např. jeden ze spolupachatelů podá návrh na uzavření dohody o vině a trestu a druhý nikoliv, aby již v přípravném řízení, respektive před konáním hlavního líčení bylo zřejmé stanovisko obou pachatelů ohledně případného uzavření dohody o vině a trestu. Poté aby byli pachatelé rozděleni na dvě skupiny a následně souzeni odlišnými samosoudci nebo odlišnými senáty téhož soudu podle toho, zda sjednali dohodu o vině a trestu či nikoliv. Taktéž navrhuji, aby v případě, kdy může být vyjádření soudu prvního stupně o účasti třetích osob, které mají být později souzeny samostatně, nezbytné pro posouzení viny souzených osob, aby ohledně skutečností ve vztahu k těmto třetím osobám nebylo poskytnuto více informací, než je nutné pro posouzení právní odpovědnosti obviněných. Případně aby byla věc příslušnému soudu odňata a přikázána jinému soudu téhož druhu a stupně, došlo-li by k naplnění podmínek v ustanovení § 25 TŘ, které jsem rozebíral v předchozí pasáži.

Připouštím, že mnou zvolený návrh řešení dané problematiky klade pro praxi na soudce a zejména na státní zástupce mimořádně vysoké nároky, ovšem ty klade již sama jejich práce a úloha jako taková. Navíc určitá vodítka pro soudce jak v konkrétních případech v budoucnu rozhodovat zřejmě přinese judikatura ESLP, která se bude rozvíjet.

Závěr

Cílem práce bylo postihnout vybrané aktuální a praktické problémy institutu dohody o vině a trestu.

Je evidentní, že význam soudu při rozhodování o vině a trestu na úkor státního zástupce se zavedením institutu dohody o vině a trestu snížil, přestože zpočátku nikoliv do té míry, jak se očekávalo a jako je tomu v poslední době. Úloha soudu je v této otázce oproti standardnímu hlavnímu líčení poněkud omezená, přestože je to právě soud, kdo v konečném důsledku o schválení či neschválení dohody o vině a trestu musí rozhodnout. Jestliže se totiž příslušný návrh dohody o vině a trestu pohybuje v příslušných zákonných mezích, soud jej schválí. Dohoda o vině a trestu je tak dohodou *sui generis*.

Státní zástupci si navíc poměrně rychle osvojují postupy související s institutem dohody o vině a trestu a okolnost, že v poslední době počet návrhů i uzavření dohod o vině a trestu stoupá, považují za doklad toho, že ji zejména právě státní zástupci využívají jako rychlý a efektivní způsob vyřízení trestní věci. Naopak se nenaplnuje předpoklad Karla Šabaty a Miroslava Růžičky o tom, že „*zažití a vstřebání institutu dohody o vině a trestu bude „stát“ celou jednu věkovou generaci státních zástupců.*“¹⁴⁴

Domnívám se, že jestliže bude počet navržených a schválených dohod nadále stoupat, bude se tím vliv soudu při rozhodování o vině a trestu postupně snižovat.

Novela č. 333/2020 Sb. se promítla do trestního zákoníku velmi efektivně. Zůstává pro mě ovšem otázkou, zdali je pro praxi využitelný § 58 odst. 4 písm. a) TZ a zda by zákonodárce kvůli tomu neměl zvážit novelizaci této pasáže. Domnívám se, že ano. Konkrétní dolní hranice u mimořádného snížení trestu odnětí svobody obsažené v § 58 odst. 4 písm. b) a c) TZ jsou podle mého názoru nastaveny adekvátním způsobem.

Nastavení vhodného časového rozpětí považuji co se týče hmotněprávní úpravy sankcionování v institutu dohody o vině a trestu za velmi důležité. Pro zákonodárce to nebyl lehký úkol, mimo jiné proto, že institut dohody o vině a trestu pochází z odlišného právního prostředí. O to více v tomto směru oceňuji, jakým způsobem se náš zákonodárce s tímto problémem vypořádal.

Pokud jde o okamžik, od kterého je možné uzavírat dohodu o vině a trestu, měla by možnost uzavření této dohody na úplném počátku vyšetřování přicházet na pořad dne jen výjimečně. Obviněný by měl zvažovat případné uzavření dohody o vině a trestu zejména po splnění podmínek, které jsou stanoveny v § 175a TŘ, tedy až po skončení vyšetřování. Po

¹⁴⁴ ŠABATA, Karel, RŮŽIČKA, Miroslav. *Dohoda o vině a trestu de lege ferenda...*, s. 8.

skončení vyšetřování nebo v jeho průběhu by měl prostudovat spisy; bez jejich prostudování by neměl souhlasit s návrhem státního zástupce na jednání o dohodě o vině a trestu, a to ani po skončení vyšetřování.

Ohledně výkladu § 175a TŘ zastávám názor, že obviněný by měl zvažovat uzavření dohody o vině a trestu zejména po splnění podmínek uvedených v § 175a odst. 1 TŘ, tedy jestliže výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej obviněný spáchal. Jen zcela výjimečně by měl obviněný přemýšlet o možnosti uzavření dohody o vině a trestu na samém počátku vyšetřování. Jistý návod v tomto směru může poskytnout § 314r odst. 2 TŘ, podle kterého soud dohodu o vině a trestu neschválí, je-li nesprávná nebo nepřiměřená z hlediska souladu se zjištěným skutkovým stavem nebo z hlediska druhu a výše navrženého trestu, případně ochranného opatření.

Současný legislativní stav je ovšem co se týče § 175a TŘ z mého pohledu nevyhovující.

Hlavním účelem institutu dohody o vině trestu je zrychlení a zefektivnění trestního řízení. Důležité jsou v tomto směru zásada rychlosti a hospodárnosti, které však nemohou působit absolutně, pokud existují také další skutečnosti, ke kterým by mělo být přihlédnuto tak, aby věc byla spravedlivě rozhodnuta. K odročení hlavního líčení za účelem sjednání dohody o vině a trestu by proto dle mého názoru mělo docházet jen zcela výjimečně. Pokud k tomu přesto dojde, mělo by k tomu podle mého názoru dojít jen jednou a pokud by ani přesto ke sjednání dohody o vině a trestu nedošlo, měl by se uplatnit § 206b odst. 4 TŘ.

Jestliže by došlo ke schválení dohody o vině a trestu po zahájení dokazování nebo uprostřed hlavního líčení, byly by dotčeny zásady rychlosti a hospodárnosti řízení. Možnost sjednání a případného schválení dohody o vině a trestu by proto neměla být na pořadu dne uprostřed hlavního líčení, zejména po náročném dokazování. Z těchto důvodů zastávám názor, že státní zástupce má možnost podat návrh na schválení dohody o vině a trestu do okamžiku zahájení dokazování v hlavním líčení a že je nežádoucí, aby měl soud možnost uzavřít dohodu o vině a trestu uprostřed hlavního líčení.

Pokud dojde ke spáchání trestného činu v rámci institutu účastenství nebo organizované zločinecké skupiny a např. jeden ze spolupachatelů podá návrh na uzavření dohody o vině a trestu a druhý nikoliv, měl by již v přípravném řízení, respektive před konáním hlavního líčení být jasný postoj obou pachatelů ohledně možnosti uzavření dohody o vině a trestu. Poté by měli být tito pachatelé rozděleni na dvě skupiny a následně souzeni odlišnými samosoudci nebo odlišnými senáty téhož soudu podle toho, zda sjednali dohodu o vině a trestu, nebo ne. Také se domnívám, že v případě, kdy může být vyjádření soudu prvního stupně o účasti třetích osob, které mají být později souzeny samostatně, nezbytné pro posouzení viny souzených osob, že

by ohledně skutečností ve vztahu k těmto třetím osobám, nemělo být poskytnuto více informací, než je nutné pro posouzení právní odpovědnosti obviněných. Případně aby byla věc příslušnému soudu odňata a přikázána jinému soudu téhož druhu a stupně, jestliže by došlo k naplnění podmínek v ustanovení § 25 TR.

Seznam použitých zdrojů

Monografie, učebnice, komentované zákony

- BOHUSLAV, Lukáš. *Dohoda o vině a trestu*. Praha: Wolters Kluwer, 2023, 214 s.
- FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, 951 s.
- DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl (§ 1 až 179h)*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, 1383 s.
- KMEC, Jiří a kol. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, 1660 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 8. vydání. Praha: Leges, 1040 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 9. vydání. Praha: Leges, 2022, 1424 s.
- MULÁK, Jiří. *Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2019, 337 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 3730 s.
- ŠÁMAL, Pavel. *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*. Praha: CODEX Bohemia, 1999, 403 s.
- ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012, 128 s.
- ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník. Komentář. I. díl*. Praha: C. H. Beck, 2020, 1642 s.
- VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, 1257 s.
- ZEMAN, Petr a kol. *Zkrácené formy trestního řízení – možnosti a limity*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2013, 185 s.
- ZŮBEK, Jan. *Odklony v trestním řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, 320 s.

Odborné články, příspěvky ve sbornících

- GONDEKOVÁ, Šárka. Prohlášení viny jako kvalifikované doznání nekvalifikovaného. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 5, s. 40–43.

- JAROŠOVÁ, Ivana. Možnosti a vhodnost využití dohody o vině a trestu při postihování stalkingu. In: STRÉMY, Tomáš (eds.). *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostiach. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie, máj 2014*. Praha: Leges, 2014, s. 539-543.
- JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*, 2012, roč. 19, č. 10, s. 19–25.
- JELÍNEK, Jiří. Zásada rychlosti trestního řízení a právní úprava odvolání. In: VANDUCHOVÁ, Marie, GŘIVNA, Tomáš (eds.). *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 77-86.
- KARABEC, Zdeněk. Koncept restorativní justice. In: KARABEC, Zdeněk (eds.). *Restorativní justice: Sborník příspěvků a dokumentů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. 5-22.
- KARABEC, Zdeněk. Nové možnosti pro trestní justici. *Kriminalistika*, 2003, roč. 36, č. 2, s. 88–98.
- KOCINA, Jan. Velká novela trestních předpisů: Aktuální otázky dohody o vině a trestu. *Bulletin advokacie*, 2020, č. 11, s. 17–19.
- KUČERA, Jakub. Novelizace dohody o vině a trestu a její možné dopady. *Trestněprávní revue*, 2021, roč. 20, č. 2, s. 71–73.
- LICHNOVSKÝ, Vladimír. K otázce ukládání sankcí v rámci dohody o vině a trestu. *Trestní právo*, 2014, roč. 18, č. 3, s. 5–9.
- MULÁK, Jiří, PROVAZNÍK, Jan. Dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. na základní zásady trestního řízení. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 11, s. 37–46.
- MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*, 2008, roč. 41, č. 1, s. 3–26.
- MUSIL, Jan. Rychlost trestního řízení – ústavněprávní aspekty. In: VANDUCHOVÁ, Marie, GŘIVNA, Tomáš (eds.). *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 192-209.
- SOKOL, Tomáš. Dohoda o vině a trestu jako kvadratura kruhu. *Bulletin advokacie*, 2023, č. 5, s. 15–21.
- ŠABATA, Karel, RŮŽIČKA, Miroslav. Dohoda o vině a trestu de lege ferenda v České republice a možnosti využití slovenské právní úpravy. *Státní zastupitelství*, 2009, roč. 7, č. 6, s. 6–14.

- ŠČERBA, Filip. Změny trestního zákoníku provedené novelou č. 333/2020 Sb. a jejich důsledky. *Trestněprávní revue*, 2020, roč. 19, č. 4, s. 187–193.
- ŠELLENG, Dalibor. Vybrané otázky institutu prohlášení viny v hlavním líčení. *Bulletin advokacie*, 2022, č. 9, s. 29–36.
- ŠTĚPÁN, Jan. Některé rysy trestního řízení ve Spojených státech. *Právo a zákonnost*, 1991, roč. 39, č. 5, s. 292–303.
- VANTUCH, Pavel. Dohoda o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem. *Trestní právo*, 2009, roč. 13, č. 11, s. 5–13.
- VANTUCH, Pavel. K dohodě o vině a trestu mezi obžalovaným a státním zástupcem po přednesení obžaloby. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 4, s. 24–29.
- VANTUCH, Pavel. K odlišným názorům obviněného a obhájce na sjednání dohody o vině a trestu. *Bulletin advokacie*, 2023, č. 12, s. 26–32.
- VANTUCH, Pavel. Lze uzavírat dohody o vině a trestu na počátku vyšetřování? *Bulletin advokacie*, 2023, č. 1-2, s. 23–29.
- VANTUCH, Pavel. Vyjádření obžalovaného k obžalobě v hlavním líčení po výzvě předsedy senátu. *Bulletin advokacie*, 2022, č. 6, s. 26–32.
- VICHEREK, Roman. Proč máme tak málo dohod o vině a trestu. *Trestněprávní revue*, 2018, roč. 17, č. 11 – 12, s. 247–253.
- ZÁHORA, Jozef. Právo na rozhodnutie o náhrade škody poškodenému v prípadoch alternatívneho riešenia trestných vecí. In: STRÉMY, Tomáš (eds.). *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v aplikačnej praxi. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie*. Trnava: Leges, 2015, s. 138-162.
- ZAORALOVÁ, Petra. Dohodnutý trest aneb chybějící právní úprava sankcí v řízení o dohodě o vině a trestu. *Bulletin advokacie*, 2016, č. 11, s. 38–42.
- ZAORALOVÁ, Petra. Nevyužívaný institut dohody o vině a trestu. *Právní rádce*, 2016, roč. 24, č. 6, s. 52–57.

Elektronické zdroje

- ČTK. *Soudy: Dohody o vině a trestu jsou čtenější, zrychlují trestní řízení* [online]. Právní prostor, 9. února 2024 [cit. 26. května 2024]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/aktuality/soudy-dohody-o-vine-trestu-jsou-cetnejsi-zrychlují-trestni-řízení>.

- NOVOTNÁ, Eva. *Dohoda o vině a trestu – kdy může státní zástupce zahájit jednání s obviněným* [online]? TrestOnline.cz, 26. července 2022 [cit. 8. 5. 2024]. Dostupné z: <https://www.trestonline.cz/odborne-clanky/dohoda-o-vine-a-trestu-kdy-muze-statni-zastupce-zahajit-jednani-s-obvinenym/>.
- TEXTL, David. *Dohoda o vině a trestu uzavřená v hlavním líčení – Qui bono* [online]? Právní prostor, 26. května 2021 [cit. 6. června 2024]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/dohoda-o-vine-trestu-uzavrena-v-hlavnim-liceni-qui-bono>.

Právní předpisy

- Novela provedená zákonem č. 333/2020 Sb., kterou se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony
- Sbírka pokynů obecné povahy nejvyššího státního zástupce, Pokyn obecné povahy o postupu státních zástupců v trestním řízení č. 9/2019 ze dne 3. 8. 2019, ve znění pokynu č. 2/2020
- Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících
- Stanovisko Nejvyššího soudu Slovenské republiky ze dne 24. dubna 2017, sp. zn. Tpj 11/2017
- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti Ústavního pořádku České republiky
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

- ESLP: rozsudek výboru (1. sekce) ESLP ze dne 25. 11. 2021, *Mucha proti Slovensku*, č. 63703/19.
- Nejvyšší soud: usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2011, sp. zn. 7 Tdo 922/2011.
- Nejvyšší soud: usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 6. 2012, sp. zn. 7 Tdo 303/2012.

- Nejvyšší soud: usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2022, sp. zn. 5 Tz 32/2022.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 2. 2023, sp. zn. 7 To 3/2023.
- Ústavní soud: Nález Ústavního soudu ze dne 31. března 2005, sp. zn. I. ÚS 554/04.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá poměrně moderním právním institutem v českém právním řádu – dohodou o vině a trestu. Práce je členěna do šesti kapitol. První kapitola řeší otázku, do jaké míry se zavedením institutu dohody o vině a trestu snížil význam soudu při rozhodování o vině a trestu a posílil vliv státního zástupce v této otázce. Následuje rozbor problematiky, jak efektivně vyřešila novela provedena zákonem č. 333/2020 Sb. problém absence provázání procesní úpravy řízení o dohodě o vině a trestu s hmotněprávní úpravou sankcionování v trestním zákoníku. Třetí kapitola pojednává o otázce, jestli je možné dohodu o vině a trestu založit na výsledcích prověřování, nebo až vyšetřování, a jaký má být výklad § 175a trestního řádu. Čtvrtá kapitola zahrnuje otázku jakým způsobem efektivně vyřešit situaci, kdy je hlavní líčení za účelem sjednání dohody o vině a trestu odročeno. Předposlední kapitola se zabývá problematikou, dokdy může státní zástupce podat návrh na schválení dohody o vině a trestu a zdali má soud možnost uzavřít dohodu o vině a trestu uprostřed hlavního líčení. Závěrečná kapitola se věnuje otázce, jakým způsobem vyřešit situaci, kdy je spáchán trestný čin v rámci institutu účastenství či organizované zločinecké skupiny a např. jeden ze spolupachatelů podá návrh na uzavření dohody o vině a trestu a druhý nikoliv.

Abstract

This thesis explores a relatively modern legal institution in the Czech legal system – the agreement on the guilt and punishment (plea bargain). The work is divided into six chapters. The first chapter addresses the extent to which the introduction of the plea bargain has diminished the role of the court in determining guilt and punishment, while increasing the influence of the prosecutor in this matter. The second chapter analyzes how effectively the amendment introduced by Act No. 333/2020 Coll. resolved the issue of the lack of connection between the procedural regulation of plea bargain proceedings and the substantive law regulation of sentencing in the Criminal Code. The third chapter discusses whether a plea bargain can be based on the results of an investigation or only on the results of a preliminary inquiry, and how Section 175a of the Criminal Procedure Code should be interpreted. The fourth chapter examines how to effectively address the situation when the main trial is adjourned for the purpose of negotiating a plea bargain. The penultimate chapter deals with the issue of when the public prosecutor can file a motion for the approval of a plea bargain and whether the court can conclude a plea bargain in the middle of the main trial. The final chapter addresses how to

resolve the situation when a crime is committed within the framework of participation or an organized criminal group, and, for example, one accomplice submits a proposal for a plea bargain while another does not.

Seznam klíčových slov

Dohoda o vině a trestu, hlavní líčení, soud, státní zástupce, pachatel, obviněný, obžalovaný, poškozený, trestní zákoník, trestní řád

List of keywords

Agreement on the guilt and punishment (plea bargain), trial, court, public prosecutor, offender, accused, defendant, aggrieved party, Criminal Code, Criminal Procedure Code